

Ekonomické a právní aspekty fungovania štátnych a súkromných ústavov starostlivosti o deti v SR

Bakalárska práca

Vedúci práce:
JUDr. Andrea Hrdličková, Ph.D.

Vypracovala:
Katarína Hrebendová

Brno 2017

V prvom rade by som sa chcela poďakovať mojej vedúcej bakalárskej práce JUDr. Andrei Hrdličkovej, Ph.D., ktorá mi ochotne radila ako postupovať a trpezlivo odpovedala na moje otázky. Ďalej by som sa chcela poďakovať riaditeľkám detských domovov, ktoré súhlasili s poskytnutím informácií, bez ktorých by táto práca nemohla vzniknúť. V neposlednom rade patrí moja vďaka ekonómkam zo štátneho detského domova, ktoré boli veľmi ochotné a v mojom pátraní po informáciách mi veľmi pomohli.

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som túto prácu: **Ekonomické a právne aspekty fungovania štátnych a súkromných ústavov starostlivosti o deti v SR**

vypracovala samostatne a všetky použité pramene a informácie sú uvedené v zozname použitej literatúry. Súhlasím, aby moja práca bola zverejnená v súlade s § 47b zákona č. 111/1998 Zb., o vysokých školách v znení neskorších predpisov, a v súlade s platnou *Smernicou o zverejňovaní vysokoškolských záverečných prác*.

Som si vedomá, že sa na moju prácu vzťahuje zákon č. 121/2000 Zb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brne má právo na uzavretie licenčnej zmluvy a užitie tejto práce ako školského diela podľa § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Ďalej sa zaväzujem, že pred spísaním licenčnej zmluvy o využití diela inou osobou (subjektom) si vyžiadam písomné stanovisko univerzity o tom, že predmetná licenčná zmluva nie je v rozpore s oprávnenými záujmami univerzity, a zaväzujem sa uhradiť prípadný príspevok na úhradu nákladov spojených so vznikom diela, a to až do ich skutočnej výšky.

V Brne dňa 19. mája 2017

Abstract

Hrebendova, K. *Economic and legal aspects of public and private care for children in Slovak republic*. Bachelor thesis. Brno: Mendel university, 2017

Bachelor thesis is focused on social politics, specifically on institutes for children. It compares private and public institutes. Furthermore, it is focused on the analysis of the current state of social care for children in Slovak republic and their comparison and developing suggestions to improve it. Data were obtained from qualitative research, using financial reports and statements.

Keywords

Social politics, social problems, welfare, home for children, financing, funding, Ministry of work, social problems and family.

Abstrakt

Hrebendova, K. *Ekonomické a právne aspekty štátnych a súkromných ústavov starostlivosti o deti v SR*, Bakalárska práca, Brno, Mendelova univerzita v Brne 2017

Bakalárska práca je zameraná na sociálnu politiku, konkrétne sa ústavnú starostlivosť na Slovensku. Porovnáva a hodnotí dva typy detských domovov, súkromný a verejný a na základe analýzy konkrétnych detských domovov odporúča zlepšenie, finančné aj organizačné. Údaje pre prácu boli získané kvalitatívnym výskumom, konkrétne analýzou finančných výkazov a výročných správ.

Kľúčové slova

Sociálna politika, sociálny štát, ústav starostlivosti, detský domov, financovanie, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny.

Obsah

1	Úvod	11
2	Cieľ práce	12
3	Metodika	13
4	Ľudské a sociálne práva	14
4.1	Ľudské práva.....	14
4.2	Základné práva.....	15
4.2.1	Sociálne práva.....	15
5	Sociálny štát a sociálna politika	17
5.1	Charakteristika sociálneho štátu.....	17
5.2	Sociálna politika a sociálne služby.....	18
5.3	Sociálne zabezpečenie.....	19
5.4	Súkromné neziskové organizácie.....	20
6	Sociálna politika na Slovensku	21
6.1	Reformy a decentralizácia.....	21
6.2	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny.....	22
6.2.1	Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela.....	22
6.2.2	Ústavná starostlivosť.....	23
6.2.3	Detský domov.....	23
6.2.4	Udelenie akreditácie pre neštátne detské domovy.....	24
7	Financovanie sociálnych služieb	26
7.1	Financovanie sociálnych služieb na Slovensku.....	26
7.1.1	Finančné príspevky vyšších územných celkov a obcí.....	27
7.1.2	Finančné príspevky sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.....	27
8	Vlastná práca	28
8.1	Slovensko ako sociálny štát.....	28
8.2	Charakteristika detských domovov.....	28

8.2.1	Štátny detský domov X.....	29
8.2.2	Súkromný detský domov Y.....	30
8.3	Finančná analýza	31
8.3.1	Finančná analýza štátneho detského domova X.....	31
8.3.2	Finančná analýza súkromného detského domova Y.....	34
8.4	Odporúčania pre zefektívnenie financovania ústavnej starostlivosti.....	38
8.4.1	Dotácie Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny	39
8.4.2	Aktuálne eurofondy, granty a dotácie	39
a)	Dotácia v oblasti prevencie kriminality.....	39
b)	Grant „Vzdelaním k integrácii“	40
c)	Grant „Vzdelanie = budúcnosť“	40
d)	Podpora vzdelania, ochrana zdravia a charita	41
e)	Program OPORA 2017	41
f)	Podpora vytvárania pracovných miest pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie.....	42
8.4.3	Fundraising.....	42
9	Diskusia	43
10	Záver	45
11	Literatúra	47
12	Zoznam obrázkov	50
13	Zoznam tabuliek	51

1 Úvod

Sociálny štát a sociálna politika sú často skloňovanými slovnými spojeniami dnešnej ale aj minulej doby. Ich úlohou je vyrovnávať občas až priepastné rozdiely medzi obyvateľstvom a zabezpečiť plnohodnotný život pre každého občana.

Sociálna politika bola mnohokrát kritizovaná kvôli svojim „údajným“ negatívnym dopadom na ekonomiku. Slovenská politika sa síce pýši prívlastkom sociálny štát, ktorý je cieľom vlád od jej vzniku ale aj nie celkom naplneným sľubom už niekoľkých predvolebných kampaní. Rastúci počet nespokojných občanov so slovenskou politikou, a nie len tou sociálnou však ukazuje, že na jeho zlepšení ešte treba popracovať.

Starostlivosť o občanov, ktorí nie sú schopní sa o seba postarať patrí k neoddeliteľnej súčasť sociálneho štátu. Sociálna politika je oveľa obsiahlejší pojem, práca sa však bude zaoberať práve touto jej časťou. K jednej z kritík, hlavne v dnešnej dobe je otázka, nakoľko je štát touto politikou zneužívaný a nakoľko poskytuje naozaj nevyhnutnú pomoc. Na Slovensku sa preto dvíhajú vlny nespokojnosti a kritiky, o čom svedčí zvolenie extrémistickej strany do vlády, ktorá napáda základnú myšlienku sociálneho štátu a tou je rovnaká pomoc pre všetkých.

Deti sú budúcnosť. Deti umiestnené v detských domovoch často pochádzajú z rozvrátených rodín, sú sem umiestnené z dôvodu porušovania ich základných ľudských práv práve zo strany ich rodičov, ktorí sa o ne nestarajú alebo im ubližujú. Vtedy z dôvodu ich ochrany musí zasiahnuť štát. Iní sú zase vo veľmi zlej finančnej situácii a nie sú schopní sa o svoje deti postarať aj keď by chceli. Vtedy sa o ne musí postarať štát.

Okrem štátnych detských domovov vznikli na Slovensku aj tie súkromné. Tie sa od tých štátnych líšia vznikom, fungovaním a financovaním. Ich ciele sú však rovnaké. Ani jednému nejde o osobný zisk, ako to vo väčšine organizácií býva. Ich hlavným cieľom je dosiahnutie akéhosi spoločného a spoločenského dobra, sú to organizácie, ktoré nevznikajú pre osobný prospech ale pre verejný. To, že tieto deti pochádzajú zo zhoršených podmienok neznamena, že nemôžu mať pekné detstvo a po opustení domova viesť usporiadaný život.

V literárnej časti práce sú charakterizované ľudské práva, akýsi prvý pilier v myšlienke vzájomnej pomoci, ktorý uznáva ľudom nárokovateľnosť na napĺňanie ich potrieb. Ďalej je charakterizovaný sociálny štát ako taký aj s kritikou, ktorej čelí. Následne je opísaná sociálna politika sociálneho štátu a spôsob akým zabezpečuje napĺňanie potrieb a práv svojich občanov. Najvyšším vykonávateľom sociálnej politiky je štát. Túto politiku vykonáva prostredníctvom Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorému sa venuje celá kapitola. Tá rozoberá jeho legislatívu a ustanovenia, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou výkonu sociálnej politiky. Poslednou časťou literárnej časti je financovanie sociálnych služieb.

Druhá časť práce obsahuje vlastnú prácu, založenú na kvalitatívnom výskume. V nej sú analyzované dva konkrétne detské domovy na Slovensku, jeden štátny a druhý súkromný, ktorý by sa podľa teoretického predpokladu mali od seba líšiť, tento predpoklad ale nemusí byť pravdivý aj v praxi.

2 Cieľ práce

Hlavným cieľom bakalárskej práce je porovnanie a zhodnotenie fungovania ústavnej starostlivosti na Slovensku z právneho a ekonomického hľadiska a formulovanie odporúčaní pre zefektívnenie ich fungovania a financovania. Za týmto účelom budú nájdené podobnosti a odlišnosti jednotlivých ústavov a bude zhodnotená ich efektívnosť fungovania. Porovnávané sú dva typy ústavnej starostlivosti a to štátne a súkromné detské domovy. Analyzovaný je súčasný systém fungovania sociálnej politiky v štáte so zameraním na sociálne služby, čiže aj detské domovy.

Čiastkovým cieľom vlastnej práce je zber a analýza finančných údajov konkrétnych detských domovov, oboch typov, ich porovnanie, zhodnotenie efektívnosti financovania a navrhnutie spôsobov väčšej samostatnosti získavania financií, za účelom zníženia zaťaženia štátu. Primárne dáta boli získané kvalitatívnym výskumom. Detské domovy pre účely práce poskytli finančné výkazy, výročné správy a doplňujúce údaje potrebné k analýze ich financovania.

Pre jednotlivé detské domovy sú formulované odporúčenia, nielen sa zefektívnenie ich financovania a tým čiastočného odľahčenia rozpočtu ale aj jeho fungovania.

3 Metodika

Bakalárska práca sa venuje problematike fungovania a financovania ústavov starostlivosti o deti v Slovenskej republike, konkrétne porovnaniu dvoch domovov s rôznym zriaďovateľom a zdrojom financovania. Porovnáva a analyzuje dva detské domovy, jeden súkromný a druhý verejný. Práca je rozdelená na dve časti, na literárny prehľad a vlastnú prácu.

Písaniu práce predchádzalo štúdium odbornej literatúry a iných dostupných zdrojov a ich syntéza. Pre problematiku je kľúčový Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a Zákon č. 466/2008 ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele ale aj vyhlášky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny.

Poznatky z literárne časti sú uplatnené v praktickej časti na konkrétnych detských domov, so súkromným a verejným zriaďovateľom, kde dochádza k ich porovnaniu. Podľa poznatkov získaných v literárnej časti práca dedukuje, že domovy sa od seba líšia, hlavne čo sa ich zriadenia a financovania týka. Dedukcia sa ukázala ako nie celkom presná až po kompletnej analýze. Analýza jednotlivých domovov ukazuje rozdiely ale aj podobnosti medzi organizáciami s rôznym zriaďovateľom. V jej úvode sú oba ústavy charakterizované, ani jeden si však neželal byť menovaný. Oba detské domovy poskytli pre účely práce svoje finančné výkazy a výročné správy. Tie poslúžili pre ich analýzu a zhodnotenie financovania.

V práci bol analyzovaný prehľad všetkých finančných zdrojov, ktoré ústavy financujú ale aj ich výdaje za obdobie od roku 2010 až 2016. V závere práce, diskusii a odporúčeníach sú obsiahnuté odpovede na cieľovú časť. Odporúčenia sú formulované pre problémy, ktoré sa počas analýzy ukázali ako dôležité a pre zlepšenie fungovania organizácií ako kľúčové.

4 Ľudské a sociálne práva

4.1 Ľudské práva

Základným pilierom na ktorom je položená sociálna pomoc je solidarita a uznanie ľudských práv pre všetkých jedincov. Ľudské práva sú pripisované osobe ako človeku, na rozdiel od občianskych, ktoré prináležia človeku ako občanovi. Majú význam noriem, ktoré umožňujú chrániť všetkých ľudí, bez ohľadu nato, kde sa nachádzajú, v akom politickom usporiadaní, alebo kultúre žijú a bez ohľadu nato, aké náboženstvo vyznávajú.

K plnému presadeniu myšlienky ľudských práv dochádza vo Virgínskej deklarácii práv z roku 1776 a Deklarácii práv človeka a občana z roku 1789. V oboch prípadoch sú ľudské práva chápané ako práva prirodzené, ktoré majú človeku zaisťovať nezávislosť na štátnom zriadení. Ľudské práva sú hlavným princípom pri vytváraní štátu a správe vecí politických. Dnešné pojetie ľudských práv sa odvoláva predovšetkým na deklarácie 18. storočia.¹ Ako jeden z prvých dokumentov ľudských práv je ale uvádzaná Magna Charta libertatum z roku 1215, ktorá obmedzovala panovníkovu právomoc a zaisťovala práva vlastníkom nejakého majetku nejednalo sa teda ani tak o práva ľudské ako politické. (Havlíček, 2014)

Slovné spojenie „ľudské práva“ sa často používa spolu s pojmom sloboda. Základnú slobodu môžeme definovať ako možnosť robiť všetko, bez toho, aby sme škodili inej osobe. Neznamená absolútnu, bezmedznú možnosť ľubovoľného správania, ako je to mnoho krát mylne chápané.

Z právneho hľadiska patria ľudské práva k subjektívnym právam verejnej povahy, prislúchajú určitému subjektu, konkrétnej ľudskej bytosti, odo dňa jej narodenia až po deň jej smrti. Ľudské práva môžu byť chápané ako nároky ľudí voči štátu, oprávnenie jednotlivcov požadovať od štátu určité správanie. Na strane jednej je to princíp nezasahovania do práv človeka, na strane druhej ich ochrana, ak hrozí ich porušenie alebo ich porušenie už nastalo.

Základná myšlienka ľudských práv je rovnosť všetkých ľudí v dôstojnosti, na jej dosiahnutie potrebuje človek slobodu, a tá je neoddeliteľne zviazaná so zodpovednosťou tak, aby uplatňovaním práv a slobôd pri jednom človeku neboli dotknuté alebo obmedzené práva niekoho iného.

Ľudské práva sa delia na tri generácie, do prvej generácie práv nesmú žiadne subjekty zasahovať, ak dôjde k ich porušeniu, nasleduje trestné stíhanie. Jedná sa o občianske práva, bez ktorých by nebolo možné existovať, napr. právo na život, právo na ľudskú dôstojnosť apod. Patrí sem ale aj právo politické, ktoré umožňuje účasť na verejnom živote.

V druhej generácii sú práva hospodárske, sociálne a kultúrne, ktoré umožňujú účasť na hospodárskych, sociálnych a kultúrnych aspektoch života a chránia sociálnu spravodlivosť.

¹ Americká deklarácia nezávislosti, Francúzska deklarácia práv človeka

Tretia generácia zahŕňa kolektívne právo a zaistuje aby vládol taký spoločenský medzinárodný poriadok, v ktorom sú plne uskutočňované základné ľudské práva a slobody ako je napr. právo na mier, právo na rozvoj, právo na ekonomickú prosperitu atď. (Matoušek, 2007)

Všetky práva majú voči štátu určité požiadavky, na jednej strane požadujú, aby do nich neoprávnene nezasahoval, na strane druhej ale požadujú aby ich naplňal a chránil. (Bartoň, 2016)

Ľudské práva idú ruka v ruke s vnútroštátnou politikou. Napriek dôležitosti medzinárodných vzťahov je domáca politika zásadne dôležitá pre pochopenie súčasných ľudských práv. Normy ľudských práv sú zásadné a hovoria akoby mal štát nakladať s tými, ktorí sú pod jeho autoritou. Keď dôjde k ich porušeniu, v domácom kontexte by mal byť odhalený zdroj ich porušenia, toto porušenie potrestané a mal by byť ustanovený návrh zmeny. (Goodhart, 2013)

4.2 Základné práva

Ľudské alebo základné práva sú súčasťou širokej problematiky vo vzťahu medzi štátom (verejnou mocou) a jednotlivcom. Základné práva v podobe objektívneho práva určujú východisko pre obsah celého právneho systému a činnosti orgánov verejnej moci.

Pojmy „práva“ a „slobody“ sú bežne používané v problematike ľudských práv spolu s rôznymi adjektívami, ktoré ich ďalej špecifikujú ako ľudské, občianske, základné alebo ešte podrobnejšie ako politické, osobné, sociálne, kultúrne, ekonomické, atď. Ani pre jeden z týchto pojmov však nie je možné stanoviť ich presnú hranicu v ich praktickom využití. Pojem „právo“ môže evokovať nárok na nejaké plnenie zo strany štátu, alebo možnosť jedinca správať sa spôsobom, predvídaným právom, napr. volebné právo. Výraz „sloboda“ zase môže byť chápaný ako určitý autonómny priestor človeka, ktorý má byť chránený pred zásahmi verejnej moci.

Závazok ľudské práva naplňovať sa delí na záväzok uľahčiť, podporiť a poskytnúť. Záväzok uľahčiť od štátu vyžaduje prijatie opatrení, ktoré umožňujú jednotlivcom dané právo využívať, konkrétne ide o jeho zakotvenie v legislatíve, vykonávanie práva, vypracovanie vládnej stratégie naplňania práva, jeho dostupnosti atď. Záväzok poskytnúť zahŕňa už poskytnutie daného statku alebo služby jednotlivcovi, nie však pre všetkých ale len pre tých, ktorí z dôvodov, mimo ich kontrolu a sily nie sú schopní zaistiť si naplnenie práv vlastnými silami. Ide hlavne o osoby zo znevýhodneného prostredia, ako sú nezamestnaní, nízkopríjmové obyvateľstvo, atď. (Bartoň, 2016)

4.2.1 Sociálne práva

Úlohou ľudských práv je ochrana života a dôstojnosti ľudských bytostí. Základným pilierom ľudských práv je rovnocenná morálna hodnota každého jedinca. Sú odvodené od najzákladnejších ľudských potrieb a sú dôležité tak veľmi aby spoločnosti, reprezentovanej štátom, vznikla povinnosť ich chrániť. Od ostatných práv sú odlišované práve svojou naliehavosťou.

Výraz sociálne právo v sebe zahŕňa právo na prácu, vzdelanie, právo na dosiahnutie čo najviac dosiahnuteľnej úrovne zdravia, aj právo na primeranú životnú úroveň. Sociálne práva sú úzko späté so zaistením základných záujmov človeka, ako je sloboda a dôstojnosť. Ich primárnym účelom je ale garantovanie určitého minimálneho štandardu, ktorý je postačujúci na zaistenie dôstojného života pre každého jedinca. (Bartoň, 2016)

Sociálne práva sú súčasťou tzv. druhej generácie ľudských práv. Sú nielen ťažko vymáhateľné, ale aj komplikovane kvalifikovateľné, čo sa ich obsahu týka. Deklarujú, akoby spoločnosť mala fungovať, ale nič nezakazujú. Napĺňanie sociálnych práv je úzko späté s ekonomickou úrovňou krajiny, z čoho vyplýva ich ekonomická podmienenosť. Sú predmetom sociálneho zabezpečenia a sú tiež obsiahnuté v dôležitých medzinárodných dokumentoch. Jedným z nich je aj Listina práv a slobôd, ktorá je súčasťou ústavy. Sociálne právo je teda ústavne chránené. (Kahoun, 2013)

5 Sociálny štát a sociálna politika

Sociálny štát je spoločensko-ekonomické usporiadanie a spája dokopy ekonomickú slobodu, sociálnu spravodlivosť a solidaritu. (Beblavý, 2017)

A však o kríze sociálneho štátu sa hovorí čoraz hlasnejšie a častejšie, po celej Európe. Sociálny štát bol spochybňovaný už od svojho počiatku, v niektorých krajinách už od konca 19. storočia. V 50. rokoch 20. storočia bol sociálny štát vinený z inflácie a brzdenia ekonomického rastu. V 60. rokoch zase z prílišnej byrokratickosti a strnulosti správneho aparátu. Od 70. rokov bol obviňovaný z toho, že prispieva k rastu nezamestnanosti a neúmerne preťažuje vládu a štátny rozpočet. V 80. rokoch bol podľa kritikov vinný z nárastu sociálneho vylúčenia a z rastúcej nestability rodiny. Od 90. rokov až po dnes vraj nesie vinu za znižovanie konkurencieschopnosti krajiny, ktorú brzdí práve v dobe rýchlo sa prispôsobujúcej globalizácie ekonomiky.

Sociálny štát však vznikol pretože „dokonalá“ trhová spoločnosť nikdy nikde neexistovala. Vznikol a rozvíjal sa hlavne preto, aby každý občan mohol dostať približne takú mieru bezpečia a istoty, koľko majetným ľuďom zaisťuje ich majetok.

Aby mohol sociálny štát účinne neutralizovať negatívne dopady trhu na sociálnu časť, musel v určitej miere dekomodifikovať určité sociálne služby. Musel ich sprístupniť nesolventným vrstvám. Tiež musel siahnuť k viac, či menej výraznej redistribúcii príjmov, aby vyrovnal šance na zvládanie sociálnych rizík medzi rôzne zámožnými skupinami obyvateľstva a musel vyvinúť mechanizmy solidarity, ktoré presiahli tradičnú, predmodernú, prirodzenú organizačnú formu. (Keller, 2009)

5.1 Charakteristika sociálneho štátu

Pojem sociálny štát obsahuje prvky sociálnej politiky, ktorej úlohou je nielen reagovanie na sociálne riziká a snaha o ich zmiernenie, ale aj eliminácia sociálnych tvrdostí.

Sociálny štát reguluje trhové správanie a zároveň poskytuje sociálne dávky a služby. Medzi základné prvky sociálnej politiky patrí nielen sociálna pomoc a podpora ale aj dôchodkové a zdravotné poistenia, politika rodiny a zamestnávania. (Blaha, 2008)

Sociálny štát alebo tiež *welfare state* ako je známy po celom svete získava financie okrem štátnej politiky aj z mnohých iných zdrojov. Najdôležitejším je jednoznačne trh práce. Ide hlavne o finančné čiastky z platov produktívneho obyvateľstva, konkrétne pre prípad choroby, zranenia alebo dôchodku. Ďalším spôsobom je súkromné obstarávanie, akým je súkromné poistenie alebo individuálne úspory. Charitatívne príspevky a dary sú darované na báze dobrovoľnosti, môže ísť aj o poskytovanie služieb zadarmo alebo za veľmi nízku cenu. Hranica medzi verejným a súkromným sektorom je dôležitá pri rozhodovaní, či je konkrétny projekt klasifikovaný ako súkromne alebo verejne financovaný.

Štát poskytuje výhody, peňažné alebo výhody rôzneho druhu. Môžu to byť účelovo určené financie, na riešenie nejakého problému, ktorému inštitúcie v sociálnej sfére čelia, ale aj neúčelové, alebo napríklad zľava na dani. V širšom rámci aktivít to zahŕňa vzdelanie, zdravotnú starostlivosť, a viac všeobecných foriem starostlivosti o znevýhodnených, mentálne alebo fyzicky hendikepovaných občanov, a o deti, ktoré potrebujú ochranu štátu.

Nielen spôsob získania finančných prostriedkov je rôznorodý ale aj spôsob ich rozdelenie a dodania príjmom. Služba môže byť financovaná štátom, to však nemusí nevyhnutne znamenať, že bola verejne vytvorená. Štát môže službu produkovať a dodávať ju jej príjmom za malý alebo žiadny poplatok, alebo môže platiť za tovar vyprodukovaný súkromným sektorom, alebo môže darovať peniaze na ich vlastné potreby.

Welfare state existuje aby zlepšil a pozdvihol životnú úroveň a blahobyt ľuďom, ktorí sú slabí a zraniteľní, do značnej miery poskytovaním sociálnej starostlivosti chudobným, hlavne prostredníctvom príjmového prerozdelenia, ale tiež pre ľudí, ktorí zraniteľní ani chudobní nie sú, a to organizovaním peňažných výhod pri poskytovaní poistenia a zaobstarávaní zdravotného poistenia a školského vzdelania.

Hranice welfare state však nie sú presne definované. Rola štátu by nemala byť prehnaná ani však príliš mierna. Je to komplikovaná mozaika, s rozmanitosťou, čo sa zdrojov aj spôsobom doručenia financií týka. (Barr, 2012)

5.2 Sociálna politika a sociálne služby

Na sociálnu politiku je možné sa pozeráť z dvoch hľadísk, ako na praktickú činnosť a ako na vednú disciplínu, ktorá skúma sociálnu politiku ako praktickú činnosť. Čo sa praktickej činnosti týka, snaží sa formovať vzťah jednotlivca a jeho sociálnych podmienok. Ciele sociálnej politiky sú úzko späté s prioritami jednotlivých štátov, napr. podľa miery prepojenia hospodárskej a sociálnej oblasti, ale aj podľa iných faktorov. Nástroje na realizáciu sociálnej politiky sú úzko späté s jej cieľmi. V praxi sa bežne stáva, že medzi jednotlivými hospodárskymi, politickými a sociálnymi cieľmi panuje nerovnováha. Dôvodom môže byť napríklad lobizmus. Prijaté zámery realizácie sociálnej politiky sú preto mnohokrát neuskutočniteľné. Sociálna politika môže byť ponímaná ako realizácia kolektívnej zodpovednosti za sociálne problémy. Sociálnu politiku presadzuje mnoho subjektov ale najhlavnejším je jednoznačne štát. Nielenže je nositeľom sociálnej politiky ale jej realizáciu opiera o mocenskú štruktúru a opatrenia si vynucuje pomocou sankcií. Štát, ktorý je najvyššou organizačnou formou spoločnosti sa zaoberá sociálnymi činnosťami, ktorými je realizovaná sociálna politika. (Matlák, 2009)

Sociálne služby sú prekrývané s verejnými službami. Verejné služby sú poskytované v záujme verejnosti a sú financované z verejných rozpočtov, podrobne definované legislatívou a preto sú viac závislé na politickom rozhodovaní štátu, krajov a obcí ako iné služby. (Matoušek, 2007)

Sociálne služby sú určené na pomoc v kritických situáciách, či už pre jednotlivcov, rodinám alebo celým skupinám občanov. Majú za úlohu pomôcť zvládnuť starostlivosť nielen o seba ale aj o domácnosť a týmto podporujú celú komunitu. Sociálne služby majú svoje miesto v sociálnej politike štátu, samosprávach ale aj v neštátnych subjektoch.

Sociálne služby sú dôležité aj z hľadiska podieľaní sa ľudí na spoločenskom živote, čo by bez nich niektorí neboli schopní, namiesto toho by dochádzalo k neuplatňovaniu ľudských a spoločenských práv a sociálnemu vylúčeniu. (Centrum pre sociálnu prácu, 2008)

V rámci sociálneho štátu sú okrem priameho poskytovania sociálnych služieb aj iné spôsoby ochrany pre znevýhodnených občanov. Prvý princíp spočíva v povinnom poistení, pre prípad sociálnych udalostí, pri ktorých sa predpokladá, že ich jednotliviec sám nezvládne. Druhý princíp sa zakladá na dávkach, ktoré štát poskytuje občanom v situáciách na ktoré nie sú poistení ale usudzuje sa, že na ich zvládnutie je pomoc z verejných rozpočtom žiaduca a nutná.

Sociálne služby podľa legislatívy spadajú do oblasti tzv. sociálnej pomoci. Ich úlohou je chrániť občana, konať v jeho prospech. Poskytovať ich môžu verejnoprávne alebo súkromnoprávne inštitúcie. Štát je však povinný preverovať aj súkromnoprávne inštitúcie, kontrolovať ich činnosť a na základe toho prideliť licencie. (Matoušek, 2007)

5.3 Sociálne zabezpečenie

Sociálne zabezpečenie je výsledkom sociálnej politiky štátu, ktorá sa dá definovať ako systematická a cieľavedomá snaha o zmenu alebo o zachovanie a fungovanie svojho existujúceho sociálneho systému. Vývoj pojmu sociálneho zabezpečenia je ovplyvnený teóriou sociálneho štátu.

Jedným z cieľov sociálneho zabezpečenia je regulácia zodpovednosti osôb za ich budúcnosť. Práve tu sa vychádza z princípu subsidiarity, ktorej hlavnou myšlienkou je zodpovednosť jedinca samého za seba. Pri riešení ťažkej životnej situácie, ktorú už človek sám nezvláda je na druhom mieste pomoc od rodiny a až na treťom je využitie pomoci od štátu. Keďže nie je možné spoliehať sa na zodpovedné správanie všetkých jedincov, vzhľadom na ľudskú povahu, štát preto stanovuje autoritatívne obligatórnu mieru zodpovednosti za bližšiu aj vzdialenejšiu budúcnosť. Z tohto dôvodu je legislatívne uložená povinnosť odložiť si časť svojej aktuálnej spotreby pre zárobkovo činné osoby.

Rovnako dôležité je aj určenie minimálnej miery zodpovednosti človeka za jeho život a budúcnosť a určenie povinnej miery solidarity. Solidarita je prvok, bez ktorého by systém sociálneho zabezpečenia nemohol vzniknúť. Je stavebným kameňom na ktorom je sociálna pomoc založená, pomáha ľuďom si uvedomiť potrebu pomáhať. Vďaka nej sa pracujúci občania vzdávajú časti svojich príjmov v prospech tých, ktorí sociálnu pomoc potrebujú a využívajú. (Kahoun, 2013)

5.4 Súkromné neziskové organizácie

Pojem verejný záujem nie je v legislatívne jasne vymedzený. Z praxe sa dá odvodiť, že verejný záujem sa používa k označeniu dôvodu zásahu verejnej moci do individuálnych práv ale aj ako hodnotiace kritérium určitej činnosti alebo veci z hľadiska ich prospech pre verejnosť. Právny rámec súkromných neziskových organizácií obvykle umožňuje vytvorenie rôznych právnych foriem organizácií, ktoré môžu byť zriadené k akémukoľvek účelu. (Dobrozemský, 2016)

Súkromný neziskový sektor sa tiež nazýva „tretím sektorom“, čím zdôrazňuje jeho pozíciu medzi štátnym sektorom (ziskovým verejným sektorom) a trhom (ziskovým trhovým sektorom). Na rozdiel od komerčných a ziskových organizácií tu nie je cieľom tvorba zisku a jeho prerozdelenie medzi vlastníkov ale priama produkcia úžitku. (Stejskal, 2012)

V dnešnej dobe sú neziskové organizácie vnímané ako súčasť občianskej spoločnosti a systému sociálneho štátu bez ohľadu na ich vlastný stupeň vývoja. Vo vyvíjajúcich sa ekonomických trhoch majú rovnako svoje nezastupiteľné miesto. Neziskové organizácie, ako súčasť tretieho sektora, v sebe spájajú komplexnosť štátu resp. verejného sektora a svet biznisu, čiže trhovú sektor. Tým, že sú súkromné, dobrovoľné a vytvorené pre verejné blaho v sebe neziskové organizácie kombinujú znaky verejného sektora s tým ziskovým. Sú jedným z hlavných ekonomických a sociálnych síl, či už na úrovni štátnej alebo medzinárodnej. Ich expanzia je okrem iných poháňaná väčšími požiadavkami na poskytované služby, reformami sociálnych štátov a pokrokom v informačnej a komunikačnej oblasti. (Anheier, 2014)

Súkromný sektor je financovaný zo súkromných financií, kedy sa fyzické a právnické osoby dobrovoľne rozhodnú vložiť svoje finančné prostriedky do konkrétnej aktivity. Ich cieľom ale nie je dosiahnutie zisku ale očakávaný určitý úžitok, napríklad vo forme sebarealizácie alebo osobného uspokojenia. Neziskové organizácie sa venujú primárne takým problémom, pri riešení ktorých zlyháva trh aj verejný sektor, teda problémom, pri ktorých dochádza k tržným aj vládnym zlyhaniam. Organizácie súkromného neziskového sektora je možné charakterizovať ako inštitúcie, ktoré zaisťujú služby hlavne v oblasti sociálneho zabezpečenia a pomoci, humanitárnej pomoci a životného prostredia, kultúrnej, telesno-výchovnej, športovej a zdravotnej osvete ale aj v iných oblastiach, ktoré sa venujú ochrane ľudského života, a živej alebo neživej prírode. Neštátne neziskové organizácie prispievajú k zníženiu celkových výdajov štátu aj napriek tomu, že pre svoju činnosť potrebujú určité finančné zdroje z verejného rozpočtu. Zaisťujú totiž činnosti, ktoré by inak musel vykonávať štát. Činnosť neštátnych neziskových organizácií tiež rozširuje ponuky zamestnávateľov na trhu práce a prospieva k zníženiu neúmerného počtu pracovníkov vo verejnom sektore. (Stejskal, 2014)

6 Sociálna politika na Slovensku

6.1 Reformy a decentralizácia

Keď v roku 1989 došlo k zmene politického režimu muselo nevyhnutne dôjsť aj k zmene sociálneho systému. Zmenou štátneho paternalizmu mala byť premena na systém, ktorý by mal zabezpečiť stálosť v sociálnej sfére, ak by bol splnený predpoklad spoluzodpovednosti občana za jeho sociálnu situáciu. Pre mnohých však bolo problémom plynule prejsť zo závislosti štátu na určitú formu vlastnej závislosti a zodpovednosti a neboli schopní sa zapájať do riešenia svojich problémov, čo bolo impulzom pre potrebnú zmenu. Zmeny sa odohrali v troch hlavných sférach. Prvá sa týkala sociálneho poistenia a celkovej transformácie sociálnej oblasti, druhá menila legislatívu a umožňovala štátu zasiahnuť ak si jedinec nie je schopný pomôcť sám a tiež definovala sociálne dávky, zatiaľ čo tretia zasiahla oblasť sociálnej pomoci a zamerala sa na rozvoj a rozšírenie sociálnych služieb. (Oláh, 2013)

Z týchto troch bodov následne vychádzala celá sociálna politika v roku 1992. Jej hlavným cieľom bolo riešenie politiky nezamestnanosti a snaha „odpojiť“ systém sociálneho zabezpečenia od štátneho rozpočtu. V roku, kedy vznikla Slovenská republika s ňou zároveň vznikla aj Národná poisťovňa. V roku 1994 bola rozdelená na Sociálne poistenie, zahŕňajúce sociálne poistenie a dôchodkové zabezpečenie a Zdravotné poistenie. Týmto došlo k odčleneniu fondu zamestnanosti, dôchodkového poistenia, nemocenského poistenia a fondov zdravotného poistenia od štátneho rozpočtu. V roku 1995 sa spomalil postup presúvania zodpovednosti za verejné financie z miestnych samospráv. Závislosť rozpočtov obcí na daniach sa zmenšila a vzrástla ich závislosť na dotáciách zo štátneho rozpočtu. (Radičová, 1998)

Od roku 2001 až do roku 2005 prebehla na Slovensku reforma verejnej správy (decentralizácia), právomoc bola prenesená zo štátnej správy na krajskú a miestnu samosprávu.

Nastal postupný prenos zodpovednosti za služby do miest a obcí, v rámci verejného záujmu. 1. júna 2002 prešli do pôsobností obcí a samosprávnych krajov prvé sociálne zariadenia. 74% dovedy štátnych zariadení bolo ovplyvnených decentralizáciou a na obce prešla približne štvrtina z nich. Od 1. januára 2004 štát previedol na samosprávne kraje domovy sociálnych služieb. Samospráva prevzala nielen detské domovy ale aj sociálne služby a začala zabezpečovať sociálnu pomoc ľuďom v nepriaznivej sociálnej situácii. V roku 2005 bola uskutočnená fiškálna decentralizácia a začala preverovať samosprávy a ich systém financovania sociálnych služieb z verejných a súkromných zdrojov. (Centrum pre komunitnú prácu, 2008)

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky² v roku 2009 schválilo *Národné priority rozvoja sociálnych služieb*, v ktorom je definovaný

² Skratka MPSVaR

prierezový princíp deinštitucionalizácie sociálnych služieb ako jednu z priorít nielen národných, ale aj priorít Európskeho spoločenstva. Konkrétne ide o znižovanie počtu tradičných zriadení sociálnych služieb a to vytvorením zriadení, ktoré majú nižšie kapacity ako ich predchodcovia, aby zriadenia mali podobu rodinného typu a podporovaním ambulantných a terénnych sociálnych služieb. Proces transformácie a deinštitucionalizácie teda nielen podmieňuje zriaďovanie sociálnych služieb priamo v meste bydliska, ale tiež nevyhnutne mení dovedajšie zriadenia na zriadenia rodinného typu.

V roku 2009 tiež nastali najvýznamnejšie zmeny čo sa vnútroštátnej legislatívy týka. Vstup do Európskej únie priniesol zmeny aj v sociálnej oblasti. Hlavným dôsledkom bolo rozšírenie ponuky sociálnych služieb, zmenili sa aj požiadavky kladené na vzdelanie sociálnych pracovníkov. Sociálna starostlivosť a ponuka sociálnych služieb sa priblížila k občanom a vzrástol aj dôraz kladený na kvalitu sociálnych služieb práve vďaka novelizácii právnych predpisov

V roku 2011 Slovenská republika začala systematicky odstraňovať dôsledky modelu inštitucionálnej izolácie a segregácie ľudí, ktorí vyžadujú dlhodobú pomoc a starostlivosť v špecializovaných zariadeniach, ako je to celosvetovým trendom a aj jedným z cieľom sociálnej politiky EÚ. V decembri 2011 bol schválený na rok 2012-2015 Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť. Druhá fáza, čiže Stratégia deinštitucionalizácie, ktorá má nadväzovať na Národný akčný plán má prebehnúť v rokoch 2016 až 2020. (Tokovská, 2014)

6.2 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky je ústredný orgán štátnej správy. Jeho úlohou je navrhovanie a realizovanie opatrení legislatívneho charakteru v oblastiach sociálnych vecí, rodiny, zamestnanosti a práce. V oblasti rodiny a sociálnej pomoci zabezpečuje spravodlivý a ekonomicky udržateľný systém sociálnej podpory. Svoju právomoc uplatňuje pomocou legislatívy. Medzi jeho hlavné úlohy patrí boj proti chudobe, znižovanie nezamestnanosti a obmedzovanie závislosti na sociálnych dávkach. Pôsobenie MPSVaR zahŕňa plnenie úloh v oblasti sociálneho vylúčenia, pomoc v hmotnej núdzi, chudobe, štátnu sociálnu podporu, rodinnú politiku, sociálno-právnu ochranu detí a sociálnu kuratelu, sociálne služby a peňažné príspevky v prípade ťažkého zdravotného postihnutia.³

6.2.1 Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela

Podľa medzinárodného Dohovoru o právach dieťaťa je Slovenská republika zaviazaná dbať nato, aby boli dodržiavané práva dieťaťa, a aby bola zabezpečená jeho ochrana, nevyhnutná je pre jeho blaho a rešpektujúca jeho najlepšie záujmy. Základný cieľ je poskytovanie potrebnej pomoci rodinám, aby deti vyrastali v opatere svojich rodičov. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, úrady práce, sociálnych vecí a rodiny sú orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálne kurately.

³ <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/> [cit. 2017-04-16].

Sociálnoprávna ochrana detí zabezpečuje ochranu dieťaťa, jeho výchovu a vývin v prirodzenom rodinnom prostredí a ak nie je možné vychovávať dieťa vo vlastnej rodine tak aj náhradné výchovné prostredie.

Sociálna kuratela odstraňuje, zmierňuje a zamedzuje prehlbovanie alebo opakovanie porúch vývinu, či už fyzického alebo sociálneho vývinu dieťaťa, ale tiež plnoletej osoby, a podľa závažnosti poruchy a situácie poskytuje pomoc dieťaťu alebo plnoletej fyzickej osobe prostredníctvom súboru opatrení.⁴

6.2.2 Ústavná starostlivosť

Pred ústavnou starostlivosťou má prednosť osobná náhradná starostlivosť alebo pestúnska starostlivosť. Súd musí prioritne preskúmať, či je možné dieťa umiestniť do náhradnej osobnej alebo pestúnskej starostlivosti a až tak nariadiť starostlivosť ústavnú. Súd môže nariadiť ústavnú starostlivosť len za určitých podmienok a to pri ohrození alebo závažnom porušení výchovy a predchádzajúce výchovné opatrenia nepriniesli požadovaný účinok a nie je možné zabezpečiť náhradnú osobnú alebo pestúnsku starostlivosť. Súd rozhoduje o tom, do ktorého výchovného zariadenia bude dieťa pridelené, prihliada na záujmy dieťaťa, ako napr. zachovanie citových väzieb k súrodencom. Je tiež povinný sledovať spôsob výkonu nariadenej ústavnej starostlivosti a hodnotiť jeho účinnosť. Ak sú dôvody určenia ústavnej starostlivosti na strane rodičov, určuje tiež dobu na nápravu rodinných a sociálnych pomerov, ak k náprave dôjde, dieťa je navrátené do rodinnej starostlivosti. K zrušeniu ústavnej starostlivosti dôjde, ak zanikli dôvody jej nariadenia alebo je možné dieťa zveriť do osobnej náhradnej alebo pestúnskej starostlivosti. (Zákon č. 36/2005 Z. z. zákon o rodine)

6.2.3 Detský domov

Detský domov⁵ vytvára prostredie, špecializované kvôli účelom vykonávania rozhodnutí súdov, ktoré nariaďujú ústavnú starostlivosť, ukladajú výchovné a predbežné opatrenia. DD dočasne zastupuje prirodzené rodinné prostredie, poprípade náhradné rodinné prostredie. Ústavná starostlivosť končí dosiahnutím plnoletosti ale môže byť predĺžená do devätnásteho roku života alebo si mladý dospelý môže podať žiadosť na jej predĺženie až do svojho úplného osamostatnenia sa a to maximálne do veku dvadsaťpäť rokov. Osamostatnenie sa pre účely zákona⁶ rozumie schopnosť sa samostatne živiť a zaobstarávať si bývanie. Pri výkone starostlivosti o dieťa v detskom domove bez sprievodu je nutné brať ohľad na predošlú výchovu dieťaťa a musia byť rešpektované jeho náboženské a kultúrne odlišnosti. Podmienky, ktoré detský domov vytvára by mali byť vhodné na výučbu slovenského jazyka a rozvoj dieťaťa. Prihliadajúc na vek a rozumové schopnosti je detský do-

⁴<https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/socialnopravna-ochrana-deti-socialna-kuratela/> [cit. 2017-04-16].

⁵Skratka DD

⁶ §49 zákona č. 305/2005 Zb. z

mov povinný zistiť názor dieťaťa na veci, ktoré sa ho priamo týkajú, ako napr. premiestnenie alebo návrat do rodiny. DD má tiež povinnosť vytvoriť podmienky, v ktorých sa dieťa môže stretávať s rodičmi. Pomoc uskutočniť tieto stretnutia, zabezpečiť ich priebeh a snahu o nápravu ich vzťahov poskytuje nielen detský domov ale aj orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a obec. Podľa posúdenia vhodnosti a účelovosti je možné aby dieťa určitý čas pobývalo s rodičmi, napr. cez Vianoce. DD podá návrh na dočasný návrat dieťaťa do rodinného prostredia orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktoré na základe vyhodnotenia rodinnej situácie rozhodnú o jej schválení alebo zamietnutí. Dieťa má taktiež právo sa stýkať aj s iným príbuzenstvom alebo osobami s ktorými má veľmi blízky vzťah.

V detskom domove sa ústavná starostlivosť vykonáva dvoma spôsobmi, a to alebo v profesionálnej rodine, v byte alebo v dome, ktorý je súčasťou detského domova ale môže to byť aj vlastný dom alebo byt, a vopred je stanovený presný počet detí, ktoré budú v profesionálnej rodine prebývať. Detský domov poskytuje financie na uhradenie výdavkov dieťaťa, ktoré závisia na veku dieťaťa, maximálne však do trojnásobku životného minima⁷. Druhou možnosťou sú samostatné diagnostické skupiny, kde deti žijú v samostatných skupinách alebo v samostatných špecializovaných skupinách, s určeným počtom detí a vyčleneným rozpočtom pre túto samostatnú skupinu. Rovnako ako pri profesionálnych rodinách aj ony môžu byť zriadené v domoch alebo bytoch a o deti sa stará skupina vychovávateľov a iných špecializovaných zamestnancov domova. (§49 a §51 zákon č. 36/2005 Z. z. zákon o rodine)

6.2.4 Udelenie akreditácie pre neštátne detské domovy

Žiadateľom o udelenie môže byť fyzická alebo právnická osoba⁸. Zisk nie je účelom vykonávania opatrení akreditovaného subjektu.

Fyzická osoba s trvalým pobytom na Slovensku a spôsobilosťou v plnom rozsahu na právne úkony musí spĺňať podmienku bezúhonnosti a odbornej spôsobilosti. Podmienku bezúhonnosti a odbornej spôsobilosti musia spĺňať rovnako aj všetky osoby, ktoré táto osoba bude zamestnávať v pracovnoprávnom vzťahu. FO musí predložiť zdokumentované metódy práce a formy ich výkonu, Potrebné je tiež dokladovanie vlastníckeho alebo užívacieho práva na priestory, v ktorých sa budú vykonávať opatrenia a materiálno-technické vybavenie na vykonávanie týchto opatrení a aj spôsob akým budú financované. Tieto priestory musia byť hygienicky vyhovujúce. Poslednými z podmienok je vypracovanie programu supervízie⁹ a päť rokov pred udelením akreditácie tejto osobe nesmie byť akreditácia odobratá.

Právnická osoba okrem podmienok, ktoré musí spĺňať fyzická osoba musí zamestnávať zodpovedného zástupcu, ktorý bude bezúhonný aj odborne spôsobilý

⁷ Od 1.7.2016 do 30.6.2017 je výška životného minima 198,09 eur.

⁸ Skratka FO A PO

⁹ Program podpory pre sociálnych pracovníkov

a jej sídlo sa musí nachádzať na území Slovenskej republiky. (§79 zákon č. 305/2005 Z.z.)

7 Financovanie sociálnych služieb

7.1 Financovanie sociálnych služieb na Slovensku

Keď sa zmenil prístup k štátu k poskytovaniu sociálnych služieb práve vďaka ich transformácii bol vytvorený priestor k ich viac zdrojovému financovaniu, ktoré má viesť nielen k skvalitneniu poskytovaných služieb ale aj na čiastočnej účasti prijímateľov sociálnych služieb.

Financovanie sociálnych služieb môže byť poskytované pre verejných poskytovateľov alebo súkromných

Zdroje pre verejných poskytovateľov sociálnych služieb:

- rozpočty verejných poskytovateľov sociálnych služieb
- úhrady sociálnych služieb od prijímateľa
- úhrady ekonomicky oprávnených nákladov
- finančný príspevok poskytnutý z rozpočtu ministerstva
- prostriedky prijaté na základe darovacej zmluvy
- prostriedky združení obcí, vyšších územných celkov¹⁰ a združení osôb
- výsledok hospodárenia z vedľajších činností
- Pri zamestnávaní znevýhodnených osôb, aspoň 30% zo zamestnancov, dostáva minimálne 30% z finančných prostriedkov, ktoré boli získané z príjmu činnosti

Zdroje pre neverejných poskytovateľov sociálnych služieb:

- finančný príspevok odkázanosti FO NA inú FO
- finančný príspevok na prevádzku zariadení sociálnych služieb
- úhrady za sociálne služby od ich prijímateľov
- finančný príspevok ministerstva
- vlastné zdroje neverejného poskytovateľa
- prostriedky prijaté na základe darovacej zmluvy
- výsledok hospodárenia z podnikateľskej činnosti po zdanení
- zisk zo sociálneho podniku
- finančný príspevok VÚC
- darovacia zmluva na účel

O úhradách za sociálne služby sa ale vedú mnohé diskusie. Základnou otázkou je, či je etické požadovať platbu za sociálnu službu, hlavne pri občanoch, ktorí sú v hmotnej núdzi alebo poberateľmi sociálnych dávok. (Oláh, 2015)

Financovanie ústavnej starostlivosti je zabezpečované z rozpočtu štátu, z rozpočtov obcí a vyšších územných celkov, z rozpočtu akreditovaného subjektu alebo z rozpočtu osoby, FO alebo PO, ktorá vykonáva starostlivosť o dieťa. V prípade akreditovaných subjektov ide ešte o financie z úhrad za poskytnuté služby a splatenie dohodnutých úhrad.

¹⁰ Skratka VÚC

Vyššie územné celky a obce môžu na financovanie použiť aj prostriedky, ktoré boli združené inými obcami, fyzickými alebo právnickými osobami. Ministerstvo môže dotovať obce, vyššie územné celky alebo priamo akreditované subjekty a PO a FO, ktoré vykonávajú opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. (§87 zákona č. 305/2005 Zb. z)

7.1.1 Finančné príspevky vyšších územných celkov a obcí

Vyšší územný celok môže poskytovať obci, FO, PO alebo akreditovanému subjektu finančné príspevky na vykonávanie opatrení starostlivosti o deti podľa §88 zákona 305/2005 Zb. z ak spĺňa potreby obyvateľov vyššieho územného celku.

Ak obec zriadi zariadenie na poskytovanie ústavnej starostlivosti, a tomuto zariadeniu nebol poskytnutý peňažný príspevok, môže ho poskytnúť VÚC.

Rovnako ako aj VÚC, aj obec môže poskytnúť peňažný príspevok pre akreditovaný subjekt, FO alebo PO, ktoré vykonávajú nariadenia súdu o starostlivosti.

Podmienky poskytovania finančného príspevku na nastávajúci rok musia byť oznámené do 30. apríla a musia mať tvar všeobecne záväzného ustanovenia

7.1.2 Finančné príspevky sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

Ak je zriaďovateľom detského domova bez sprievodu, ale aj krízového strediska a resocializačného strediska VÚC, obec alebo akreditovaný subjekt, musí túto skutočnosť do 30. septembra kalendárneho roka ohlásiť orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálne kuratele. Musia uviesť počet miest, spôsob akým bude detský domov organizovaný, vrátane rozpisu miest a organizačnej štruktúry. Počet miest detí zabezpečuje orgán sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately a to ich zafinancovaním.

Finančný príspevok pre detské domovy zriadené akreditovanými subjektmi je vo výške preukázateľných skutočných výdavkov, maximálne však do výšky priemerných výdavkov. Tie sú vypočítané pomocou priemernej výšky výdavkov na jedno dieťa umiestnené v štátnom detskom domove v predchádzajúcom roku. (§89 zákona 305/2005 Zb. z)

8 Vlastná práca

Vo vlastnej práci sú aplikované teoretické poznatky ktoré boli uvedené v literárnej časti. V prvom rade sú charakterizované jednotlivé inštitúcie ústavnej starostlivosti. Ďalej prebehla analýza finančného hospodárenia týchto inštitúcií, dvoch konkrétnych detských domovov, ktorý je jeden štátny a jeden súkromný. Hlavným cieľom tohto výskumu bolo porovnanie finančného hospodárenia, vzhľadom na zriaďovateľa, vplyv legislatívy a poskytovateľov financií, ako aj rozloženie týchto financií na ich fungovanie.

Výskum prebiehal kvalitatívnym zisťovaním a práce je založená hlavne na informáciách z výročných správ a finančných výkazov. Keďže žiadna z týchto inštitúcií nechce byť menovaná, pre účely práce štátny detský domov bude pomenovaný X a súkromný ako detský domov Y.

8.1 Slovensko ako sociálny štát

Pred voľbami v roku 2016 premiér a líder strany SMER-SD vyhlasoval, že je potrebné posilniť sociálny štát a zvyšovať životnú úroveň Slovenskej republiky. Podobné vyhlásenia však ale padali už v roku 2007. Pred voľbami. Napriek tomu, že čísla hovoria v jeho prospech (napr. pokles nezamestnanosti, ktorý sa znižuje vďaka vyradovaniu nezamestnaných z databázy, lebo odmietajú prácu na druhej strane republiky), štátny dlh ale aj nespokojnosť občanov stále rastie. Slovensko sa síce pýši prívlastkom „sociálny štát“ ale jeho výdaje na sociálnu sféru patria k tým nižším medzi štátmi Európske únie. V roku 2016 to bolo 18,6% z hrubého domáceho produktu, čo je poklesom oproti roku 2015 o 0,8%. Na porovnanie, najvyššie výdaje na sociálnu sféru vynakladá Francúzsko, v roku 2016 to bolo 31,5%. Česká republika sa nachádza tesne pred Slovenskom a za posledných päť rokov sa pohybuje v rozmedzí medzi 19 až 20%¹¹.

Podľa finančnej správy z roku 2016¹² Slovenská republika vyberá najviac daní v celej svojej histórii. K 31. decembru táto sadzba presiahla 15%. Napriek takémuto prírastku do štátneho rozpočtu a snahe posilniť sociálny štát na Slovensku sa paradoxne výdaje na sociálnu sféru znížili.

8.2 Charakteristika detských domovov

Na území Slovenskej republiky sa momentálne nachádza 93 detských domovov, z toho je 67 zriadených štátom a 26 je neštátnych ale so štátom udelenou akreditáciou. Na území Banskobystrického kraja, na ktorom sa nachádzajú aj oba skúmané detské domovy je 5 súkromných detských domovov zatiaľ čo štátnych je tu 12.

¹¹ Zdroj: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SOCX_AGG[cit. 2017-02-11].

¹² <https://www.financnasprava.sk/sk/infoservis>[cit. 2017-02-26].

Podľa MPSVaR bol priemerný výdavok za rok 2016 na jedno miesto pre dieťa v detskom domove 12838 eur¹³.

Ako je uvedené v prvej časti práce, detské domovy sa líšia nielen spôsobom zriadenia, formou financovania a obstarávania finančných prostriedkov ale aj fungovaním. V tejto kapitole budú uvedené konkrétne rozdiely nielen medzi sebou ale aj v čase.

8.2.1 Štátny detský domov X

Detský domov pôvodne v roku 1963 vznikol ako Osobitná internátna škola pre zaostalú mládež. Ako špeciálna škola fungovala vyše 40 rokov. Za obdobie reforiem sa ale zriadenie tejto inštitúcie stalo nevyhovujúcim, kvôli nesplneniu podmienky zriadenia rodinného typu. V roku 2004 sa špeciálna škola transformovala na detský domov. Nachádzali sa s ňom tri samostatné skupiny. Vyhovovať prestala aj budova, v ktorej dovtedy škola sídlila a namiesto nej sa detský domov presťahoval do domov, jeden pre každú skupinu. V roku 2006 došlo k zlúčeniu detského domova s ďalším, dovtedy samostatným domovom, vzdialeným asi 20 kilometrov od jeho sídla.

Zriaďovateľom detského domova je Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny¹⁴. Detský domov poskytuje prostredie nahrádzajúce prirodzené rodinné prostredie pre deti od 0 do 23 rokov. V súčasnej dobe poskytuje domov pre 58 detí. Deti majú okrem bývania, zaopatrenia a zdravotnej starostlivosti zabezpečenú aj odbornoliečebnú a psychologickú starostlivosť, ktorá je zameraná na odstránenie psychosociálnych porúch vývinu dieťaťa a sociálnu zanedbanosť. Detský domov zamestnáva skúsených vychovávateľov, profesionálnych rodičov, zdravotné sestry a tiež odborný tím ktorý pozostáva zo psychológov, sociálnych pracovníkov a špeciálneho pedagóga. Detský domov má štyri skupiny, každá sa nachádza v osobitnom dome, kde býva maximálne deväť detí, jednu skupinu pre deti s ťažkým zdravotným postihnutím, skupinu Mladí dospelí a deti žijúce v siedmych profesionálnych rodinách.

Pre každé dieťa je vypracovaný plán rozvoja osobnosti, ktorý pojednáva nielen o výchove, zameranej na individualitu každého dieťaťa ale obsahuje aj sociálny plán práce s rodinou. V skupine Mladí dospelí sa jedinci pripravujú na samostatný život, sami si upratujú, varia, študujú a spravujú zverené peniaze.

V siedmych profesionálnych rodinách sa nachádza 13 zverených detí detského domova. Deti sú zverené do ich starostlivosti, ktorú vykonávajú vo svojich domovoch. Raz za mesiac prebieha kontrola u nich doma, raz za dva mesiace v detskom domove a raz ročne je organizovaný víkendový pobyt kde dochádza k stretnutiu profesionálnych rodičov s odborným tímom detského domova a tiež s rodinnými príslušníkmi zverených detí. Deti pobývajú v detskom domove počas obdobia prázdnin, zatiaľ čo profesionálni rodičia čerpajú dovolenky.

¹³http://www.upsvar.sk/detske-domovy-a-ine-zariadenia/priemerny-bezny-vydavok-na-nasledujuci-rok.html?page_id=149325 [cit. 2017-03-26].

¹⁴skratka ÚPSVaR

DD organizuje rôzne aktivity pre fyzický, sociálny a emočný rozvoj detí. Jedným z nich je projekt pre mladých dospelých, ktorý pripravuje mladých ľudí na odchod z domova a život mimo domov. Ako už bolo spomenuté, ďalším projektom je víkend s profesionálnymi rodinami a leto s deťmi z profesionálnych rodín. DD tiež organizuje športové dni, do ktorých sa zapájajú aj vychovávatelia a tieto hry utužujú kolektív. Pre zlepšenie psychiky a sociálne-integračných problémov je v detskom domove využívaná canisterapia. Táto terapia, pri ktorej sa využívajú psy, pomáha hlavne deťom so zdravotným postihnutím. Práve pre tieto deti je každoročne organizovaný pobyt v Santovke, známej vďaka liečivým termálnym vodám.

Vďaka projektom od Orange a Veolii detský domov v minulosti získal finančnú podporu, ktorá umožnila deťom, prostredníctvom projektu Malí bylinkári skrásliť svoje okolie. Projekt Snoezelen umožnil postupné zriaďovanie multisenzorickej miestnosti, určenej hlavne deťom so zdravotným postihnutím. V spolupráci s IUVENTOU sa podarilo zorganizovať hneď niekoľko projektov, ktoré boli spolufinancované zo zdrojov Európskej únie. Realizovaných bolo dokopy 21 projektov a každý bol podporený sumou 200 eur. Detský domov touto cestou získal 2400 eur.¹⁵

8.2.2 Súkromný detský domov Y

Detský domov celoročne poskytuje náhradné rodinné prostredie pre deti od 0 do 18 rokov, alebo do ich osamostatnenia, maximálne však do 25 rokov. Deti sú do detského domova umiestňované na základe súdneho rozhodnutia o nariadení ústavnej starostlivosti, na základe predbežných opatrení alebo uložení výchovných nariadení. Detský domov vykonáva svoju činnosť na základe akreditácie udelennej Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny. Ide o akreditáciu profesionálnej rodiny a akreditáciu samostatnej skupiny.

Detský domov začal fungovať v roku 2010, a jeho kapacita je 20 detí, umiestnených v profesionálnych rodinách. V roku 2011 udelilo MPSVaR detskému domovu aj akreditáciu na zriadenie samostatnej skupiny s kapacitou 10 detí.

DD aktuálne zamestnáva 10 profesionálnych rodičov a v samostatnej skupine piatich vychovávateľov a jednu gazdinú. Súčasťou pracovného tímu je aj sociálny pracovník a psychológ. To, že väčšina detí je umiestnená v profesionálnych rodinách je spôsobené snahou dosiahnuť pre deti prostredie, čo najviac podobné tomu rodinnému.

Vychovávatelia, rovnako ako aj profesionálni rodičia pomáhajú viesť deťom Knihu života, ktorá prepája súčasnosť a minulosť dieťaťa, píše pre dieťa List ocenenia, ktorý vyzdvihuje kladné vlastnosti a pozitívne správanie dieťaťa. Tiež vypracovávajú mesačný výchovný plán, ktorý má za úlohu rozvíjať jeho osobnosť z fyzickej, rozumovej, citovej, sociálnej a morálnej stránky. Okrem tejto individuálnej sociálnej práce je uskutočňovaná skupinová sociálna práca na stretnutiach s uperivizmi.

¹⁵ Zdroj: webové stránky DD

Deti sa v rámci rozvoja zúčastňujú rôznych poznávacích výletov, spoznávajú Slovensko ale aj okolité krajiny, ako je Maďarsko, Poľsko alebo Rakúsko. Sú pre ne organizované rôzne besedy a zúčastňujú sa tvorivých dielní, kde rozvíjajú svoju kreativitu. Každý rok sa zúčastňujú táborov, čo už letných alebo zimných. Počas leta sa mnohé z nich zúčastňujú spolu s profesionálnymi rodičmi dovolenky v Chorvátsku. Pre deti trpiace emocionálnymi, osobnostnými a sociálnymi problémami je využívaná špeciálna terapia – felinoterapia, čo je terapeutická metóda liečby mačkou¹⁶.

8.3 Finančná analýza

V tejto práci bude využitá hlavne analýza extenzívnych ukazovateľov, horizontálna a vertikálna, ktoré budú porovnávať zmeny v detských domovoch v horizonte piatich rokov. Väčšina finančných ukazovateľov je však neaplikovateľná na tieto zriadenia, keďže negenerujú zisk ako taký, nemajú tržby a čo sa štátneho detského domova týka ani žiaden vlastný majetok a vlastné zdroje. Celý jeho majetok je vlastne „štátny“ a detský domov ho obhospodaruje. Súkromný detský domov má určitý zisk, ktorý však plynie z jeho iných činností, keďže okrem DD prevádzkuje aj útulok, krízové stredisko a chránené dielne. Pre účely práce boli najzákladnejšie údaje o DD separované, DD totiž vo svojej výročnej správe uvádza informácie o všetkých svojich zariadeniach spolu. Tento zisk sa však rozdeľuje medzi ne a slúži na ich fungovanie a ďalšie poskytovanie služieb.

8.3.1 Finančná analýza štátneho detského domova X

Rozpočet pre detský domov ustanovuje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Hlavnými zložkami sú príjmy a výdaje, ktoré sa od seba radikálne líšia.

Tab. 1 Príjmy a výdaje detského domova X

Rok	Príjmy	Výdaje
2012	6017,51	743434,84
2013	8598,93	802781,96
2014	6961,33	821848,61
2015	6130,63	807253,61
2016	9956,67	860255,22

Zdroj: finančná správa DD

Zatiaľ čo príjmy sú položky maximálne do 10000 eur, výdaje ich niekoľkonásobne presahujú. Keby išlo o ziskový podnik, bol by v strate a na najlepšej ceste k skrachovaniu. Ide však o neziskovú organizáciu, nevýrobnú a financovanú verejným sektorom. Inštitúcia síce peniaze dostane ako príjem, tieto peniaze však vracia do štátneho rozpočtu, nepoužíva ich na svojej fungovanie. Naopak zo štátneho roz-

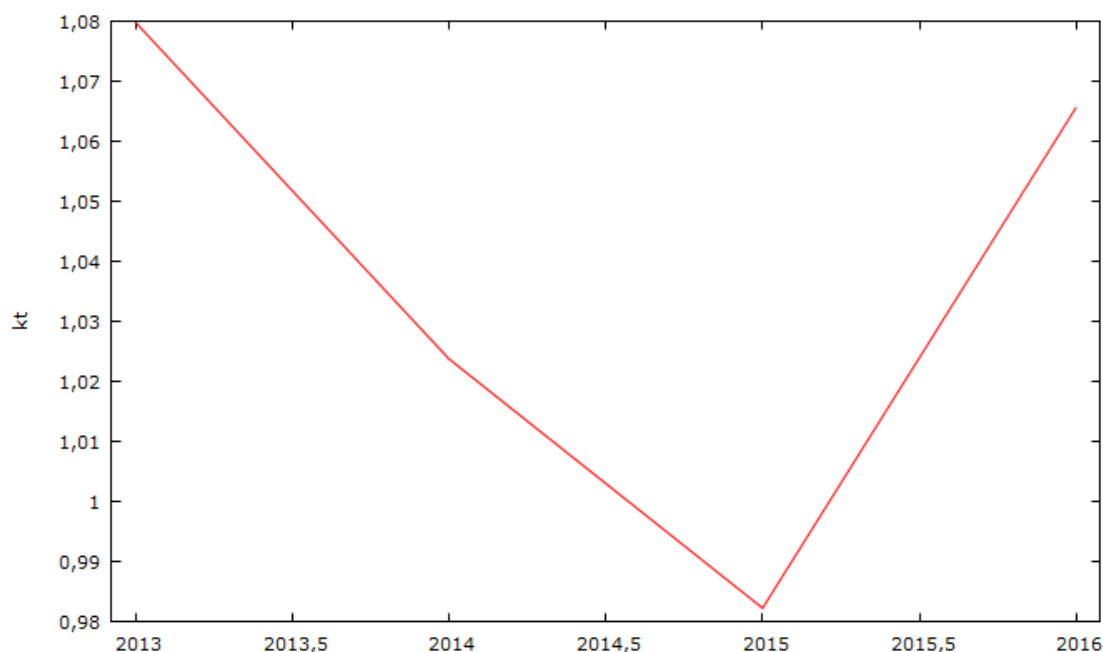
¹⁶ Zdroj: webové stránky DD

počtu dostáva sumu s názvom výdaje, ktoré používa financovanie svojej činnosti. Nemôžeme sa teda pozerat' na príjem ako pri ziskových spoločnostiach.

Hlavnou zložkou príjmov je výživné, ktoré by mali rodičia platiť za deti umiestnené v detskom domove, čo však praxi väčšinou nefunguje. Mnoho detí bolo odobraných z rodinnej starostlivosti, práve kvôli zlej finančnej situácii. Platia teda tí, ktorí môžu. Rodičom pracujúcim vo verejno-prospešných prácach sú tieto poplatky strhávané zo mzdy a posielané detskému domovu. Ďalšou položkou sú vratky, teda preplatky napr. za energie, taktiež posielané do štátneho rozpočtu. Poslednou tretou položkou sú granty, o ktoré sa detský domov uchádzal a boli mu schválené. Táto položka príjmov však slúži pre detský domov a financovanie schváleného projektu. Ide o pomerne nízke sumy, najväčšiu dostal detský domov v roku 2015 a išlo o sumu 1000 eur.

Paradoxne teda príjmy nehrajú príliš dôležitú úlohu vo fungovaní inštitúcie.

Dôležitejšou položkou sú výdaje. Rozpočet, ktorý detský domov dostane obsahuje nielen schválenú čiastku ale aj jej rozpísanie na konkrétne položky.

Obr. 1 Graf koeficientu rastu výdajov DD X

Výdaje každoročne narastajú. Ako môžeme vidieť z grafu koeficientu rastu, najväčší rast medzi jednotlivými rokmi nastal práve na začiatku skúmaného obdobia. Do roku 2016 už tak v významnom raste medzi jednotlivými rokmi nedošlo. V roku 2015 dokonca došlo k zníženiu. Faktom však ostáva, že rozpočet sa ročne zvyšuje, čo však môže byť spôsobená rastom cien alebo infláciou, ktorá od roku 2002 klesla z 3,7% na 0,7% v roku 2016¹⁷.

¹⁷ www.statistics.sk [cit. 2017-01-16].

Suma výdajov, ktorú detský domov dostane zo štátneho rozpočtu však nie je definitívna a podľa potrieb domova môže byť navýšená. Ak je rozpočet nepostačujúci alebo sa počas roka vyskytne potreba neočakávaných výdajov, DD podá žiadosť o navýšenie aj s odôvodnením. V každom roku je schválený rozpočet navýšený o viac ako 10%, v roku 2016 je to dokonca o viac.

Tab. 2 Navýšenie rozpočtu

Rok	Schválený rozpočet	Skutočný rozpočet
2012	674153,00	743434,84
2013	704957,00	802781,96
2014	713784,00	821848,97
2015	731412,00	807253,61
2016	732179,00	860255,22

Zdroj: finančné výkazy DD X

Najvyššou položkou výdajov sú mzdy. Ich podiel na výdajoch sa pohybuje v rozmedzí od 52 až 54%. Priemerná mzda pracovníka za rok 2016 bola 593,97 eur. Položka mzdy obsahuje tarifné platy zamestnancov, príplatky a odmeny. Ďalšiu časť tvoria odvody, teda poistenia do zdravotných poisťovní, nemocenské, starobné, úrazové, invalidné, poistenie v nezamestnanosti a iné. Druhou najväčšou položkou sú bežné výdaje. Patria sem výdaje nielen na deti akými sú strava, oblečenie, knihy ale aj potreby pre zamestnancov a v neposlednom rade aj energie, interiérové vybavenie, náklady na údržbu, dane atď. Transfery sú predposlednou položkou výdajov. Poslednú časť tvoria kapitálové výdaje, ktoré sa vo výkazoch neobjavujú vždy. Ide o jedno rázové výdaje, investície do stálych aktív. Za posledných päť rokov sa vo finančných výkazoch objavili dvakrát. A to v roku 2013 na nákup osobného automobilu a v roku 2014 kedy bola opravovaná strecha jedného z domovov. O financie na tieto projekty bola podaná žiadosť s odôvodnením a v prípade opravy strechy aj s navrhovaným rozpočtom celkových opráv.

Tab. 3 Výdaje DD X

Výdaje k 31.12.2012	743434,84
-mzdy	390579,00
-odvody	136824,91
-bežné výdaje	164577,79
-transfery	50869,14
Výdaje k 31.12.2013	802781,96
-mzdy	425492,00
-odvody	148189,39
-bežné výdaje	152870,88
-transfery	62604,69
-kapitálové výdaje	12900,00
Výdaje k 31.12.2014	821848,97
-mzdy	434444,00
-odvody	150988,83
-bežné výdaje	167122,18
-transfery	65091,58
-kapitálové výdaje	4109,44
Výdaje k 31.12.2015	807253,61
-mzdy	425280,00
-odvody	151375,76
-bežné výdaje	170598,36
-transfery	59016,57
Výdaje k 31.12.2016	860255,22
-mzdy	465687,00
-odvody	168183,27
-bežné výdaje	163750,92
-transfery	62634,03

Zdroj: finančné výkazy DD X

8.3.2 Finančná analýza súkromného detského domova Y

Napriek tomu, že ide o súkromný detský domov, majoritnú časť dotácií na jeho fungovanie rovnako ako pri štátnom detskom domove poskytuje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Minoritnú časť tvorí darcovstvo 2% z dane a rôzne dotácie, či už od mesta alebo ministerstva. Väčšina z týchto zdrojov však slúži hlavne financovanie ostatných zariadení organizácie a hlavným zdrojom financovania detského domova ostáva ÚPSVaR. Prioritou neštátnej neziskovej organizácie by malo byť financovanie z iných zdrojov ako z verejných. Štát je povinný zabezpečiť len náklady na miesto pre dieťa. Detský domov je pomerne malý, mal by si teda aspoň časť svojich financií zabezpečovať vlastnou aktivitou, zatiaľ čo financovanie z ÚPSVaR by malo byť vedľajším zdrojom.

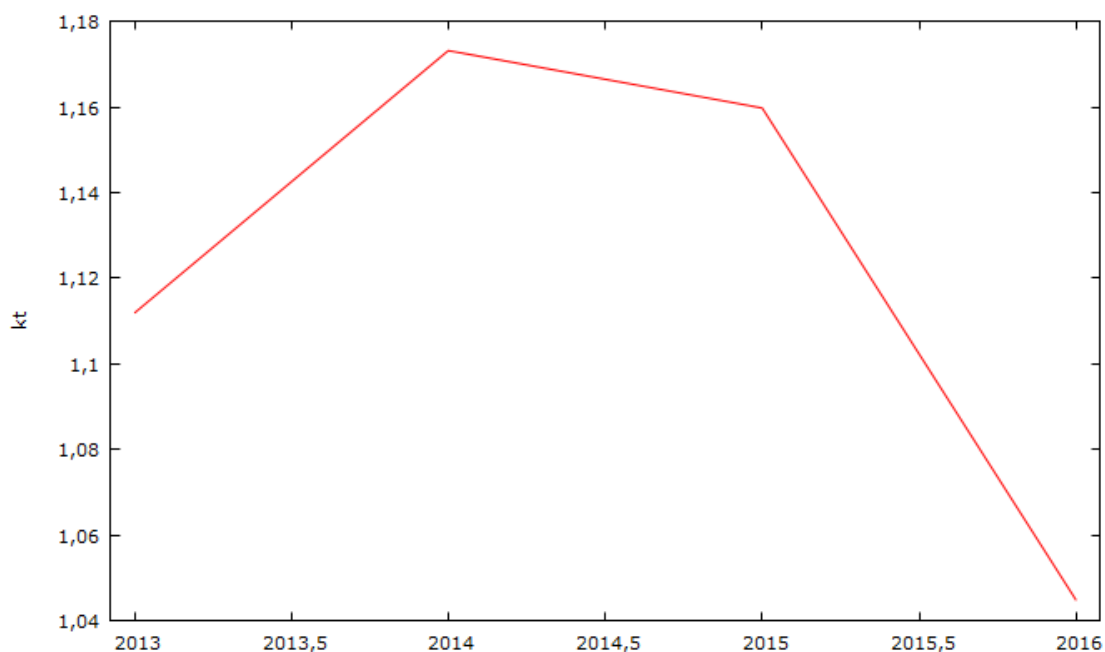
Tab. 4 Príjmy a výdaje detského domova Y

Rok	Príjmy	Výdaje
2012	231600,00	231600,00
2013	257500,00	257500,00
2014	302500,00	302078,03
2015	351000,00	350320,42
2016	366000,00	366000,00

Zdroj: výročný správy DD Y

V roku 2013 bola zriadená samostatná skupina v detskom domove, dovtedy detský domov fungoval iba prostredníctvom profesionálnych rodín, ktoré mali deti vo vlastnej opatere doma. Za tieto služby ich platí detský domov.

Príjmy a výdaje súkromného detského domova sa odlišujú od tých štátnych štruktúrou a detský domov sám rozhoduje načo tieto príjmy použije (ak nejde o účelovú dotáciu). Ak príjmy prevyšujú výdaje, túto čiastku si detský domov ponechá a slúži na ďalšie fungovanie. Jeho výsledky hospodárenia z nepodnikateľskej činnosti sú však záporné, kvôli nevymáhateľným pohľadávkam za výživné z minulých období.

Obr. 2 Graf koeficientu rastu výdajov DD Y

Rovnako ako aj pri štátnom detskom domove aj výdaje súkromného domova rastú. K najväčším zmenám navýšenia rozpočtov došlo v roku 2013, kedy DD prechádzal organizačnými zmenami a od ktorého sa rast postupne znižoval. K najmenším zmenám v rozpočte došlo v roku 2015 na 2016 kedy je už počet detí stály v oboch

skupinách, v rozpočte nedošlo k nijakým nečakaným výdajom a neprešiel žiadnou výraznou zmenou.

Tab. 5 Výdaje DD Y

Celkové výdaje k 31.12.2012	231600,00
Výdaje – mzdy	103525,2
Výdaje – odvody	41688
Výdaje – bežné výdavky	83376
Výdaje – transfery	3010,8
Celkové výdaje k 31.12.2013	257500,00
Výdaje – mzdy	125660
Výdaje – odvody	43775
Výdaje – bežné výdavky	84975
Výdaje – transfery	3090
Celkové výdaje k 31.12.2014	302078,03
Výdaje – mzdy	148018,2347
Výdaje – odvody	49842,87495
Výdaje – bežné výdavky	101196,1401
Výdaje – transfery	3020,7803
Celkové výdaje k 31.12.2015	350320,42
Výdaje – mzdy	171657,0059
Výdaje – odvody	56051,2672
Výdaje – bežné výdavky	119108,9428
Výdaje – transfery	3503,2042
Celkové výdaje k 31.12.2016	366 000,00
Výdaje – mzdy	170 799,31
Výdaje – odvody	63 872,65
Výdaje – bežné výdavky	127 354,54
Výdaje – transfery	3 973,50

Zdroj: výročné správy DD Y

K najväčším zmenám v rozpočte došlo v roku 2013, kedy bola zriadená samostatná skupina. Toto zriadenie si vyžadovalo zamestnanie nových zamestnancov a aj navyšenie bežných výdajov.

Keďže ide o neštátnu neziskovú organizáciu, jej prioritou by malo byť zabezpečenie si financií na svoje ďalšie fungovanie bola pre DD Y tiež zostavená SWOT matica za účelom odhalenia silných a slabých stránok a ich použítí k získaniu financií.

Tab. 6 SWOT matica DD Y

Vnútorné prostredie	Silné stránky	Slabé stránky
	-viac typov riadení v jednej organizácii -malý počet detí -väčšina detí je umiestnená v profesionálnych rodinách	-financovanie iba z ÚPSVaR -neschopnosť vymôcť pohľadávky -využívanie dotácií a grantov len na financovanie ostatných zariadení -žiadna príprava dieťaťa na osamostatnenie sa
Vonkajšie prostredie	Príležitosti	Hrozby
	-granty -dotácie -fondy EÚ -fundraising	-nedostatok financií na ďalší rozvoj -odliv kvalifikovanej pracovnej sily -vysoká miera nezamestnanosti v kraji -pokles mortality

Analýza SWOT matice: DD Y je súčasťou atypického zoskupenia zariadení, ktoré fungujú „pod jednou strechou“. Je možné využiť tieto špecifické podmienky v prospech výchovy detí v detskom domove rovnako aj ľudí v ostatných zariadeniach. Napríklad ich pomocou v chránených dielňach. Môžu sa nielen rozvíjať v umeleckých zručnostiach ale zároveň sa naučiť ako sa správať k postihnutým ľuďom a pomáhať im. To, že v samostatnej skupine je len 10 detí uľahčuje rôzne aktivity, nielen z finančného ale aj organizačného hľadiska. Ostatných 20 detí je umiestnených v profesionálnych rodinách, čo má najbližšie k štruktúre rodiny a umožňuje sa tak o každé dieťa starať so špeciálnou pozornosťou. Napriek tomu, že ide o akreditovaný subjekt, čiže súkromnú neziskovú organizáciu financie, ktoré organizácia využíva pochádzajú zo zdrojov MPSVaR. Tento bod súvisí s príležitosťami, ktoré detský domov má ale nevyužíva. Teda využíva ale podľa svojich finančných správ len pre ostatné zariadenia, nie pre detský domov, ktorý je financovaný len z jedného zdroja. Možností je mnoho, môže využiť eurofondy, rôzne granty a dotácie a získať tak financie napríklad na odstránenie problému s prípravou detí na osamostatnenie sa. Nadväzujúcou hrozbou je aj vysoká nezamestnanosť, pretože tým pádom klesá pravdepodobnosť zamestnania sa mladých dospelých, ktorí detský domov musia kvôli veku opustiť a tak sa znova stávajú závislými na štáte a jeho sociálnych dávkach. Konkrétnemu návrhu riešenie sa bude venovať nasledujúca podkapitola. Ďalšou hrozbou je odliv kvalifikovanej pracovnej sily, čo je pre daný kraj priam typické, vyštudovaní mladí ľudia kvôli nízkym mzdám tento kraj opúšťajú a odchádzajú do iných krajov alebo dokonca do iných krajín. A organizácia detských domovov si kvalifikovaných pracovníkov vyžaduje, či už ide o vychovávateľov, ktorí s deťmi dennodenne pracujú a ovplyvňujú ich výchovu alebo zamestnancov ako sú ekonómovia alebo špeciálni psychológovia. Riešením môže byť zdvihnutie mzdy (priemerná mzda zamestnanca je

618,9 eur, čo je vyššie ako pri štátnom detskom domove), čo by však bolo pravdepodobne znova riešené zo štátneho rozpočtu a takýto nárast by musel byť celoplošný.

8.4 Odporúčania pre zefektívnenie financovania ústavnej starostlivosti

Na problémy v sociálnej oblasti je nutné sa pozerat' ako na súčasť jedného veľkého celku, kde je všetko poprepájané v rámci štátu, na ktorého politike ich riešenia závisia. Peniaze určené na financovanie sociálnych služieb sú rozdeľované zo štátneho rozpočtu, ktorého hlavnou zložkou sú dane. Ide teda o prerozdeľovanie peňazí, ktoré vláda vyzbiera od ľudí, pre ľudí. Faktom však je, a to nielen Slovensko má taký problém, že výdaje prevažujú príjmy. Ak by sme sa na štát pozerali ako na podnik, tak by sme zistili, že je v strate a „štátne“ podnikanie je na krach. Ale štát nie je obyčajný podnik a niečo také ako skrachovať si nemôže dovoliť. Tento problém je riešený ako skoro všetky finančné problémy dnešnej dobe a to pôžičkou. A štátny dlh Slovenska neustále rastie. Čo sa však štátnych služieb týka, k nijakému zlepšeniu nedochádza. To vedie k nespokojnosti obyvateľstva a kritike štátu.

To akým spôsobom sa vláda rozhodne rozdeliť financie a výšku rozpočtov poskytovateľa sociálnych služieb neovplyvnia. Majú však rôzne príležitosti ako pre svoje fungovanie alebo zlepšenie služieb získať určitú sumu financií. Na jednej strane by to viedlo k aspoň čiastočnému odľahčeniu rozpočtu a na strane druhej k zlepšeniu kvality poskytovaných sociálnych služieb. Štát by mal takéto správanie podporovať, mohlo by viesť k poklesu sťažností na jeho adresu čo sa kvality služieb týka a on by na to nemusel vynakladať finančné prostriedky.

Štátny detský domov využíval v minulých obdobiach určité granty, išlo však o pomerne nevýznamné sumy. Väčšinou sú tieto finančné podpory účelové a majú byť vypracované na určitú tému. Súkromný detský domov využíva rôzne realizácie projektov (s podstatne väčšími finančnými sumami ako štátny detský domov) ale nerealizuje ich pre domov ale pre ostatné svoje zariadenia a to pre krízové centrum, útulok a chránené dielne.

Oba typy detských domovov by sa mali zameriavať na praktickú prípravu detí na samostatný život. Málokto dieťa si nájde zamestnanie a vedie usporiadaný život bez toho aby sa muselo spoliehať na sociálnu podporu štátu. V tom sa nachádza začarovaný kruh sociálnej pomoci, pretože ak by tieto deti boli schopné sa v dospelosti starať samy o seba, štát by bol uľahčený o výdaje na sociálnu pomoc. Preto je dôležité venovať tomuto typu vzdelávania zvýšenú pozornosť.

Štátny detský domov má skupinu s názvom Mladí dospelí, ktorý sa starajú viac-menej samy o seba a organizuje pre nich aj rôzne besedy. Pri odchode z domova tieto deti, respektíve už dospelí ľudia dostanú väčšiu finančnú čiastku, ktorá by mala slúžiť na štart do nového života. Vo veľa prípadoch sa ale stáva, že o tieto peniaze veľmi rýchlo prídu, čo môže byť spôsobené ich finančnou negramotnosťou

a nezodpovednosťou. Stále je však možné na tejto príprave do života popracovať. Súkromný detský domov žiadne takého aktivity nevyvíja.

Nadväzujúcim problémom na predchádzajúci bod môže byť komplikované nájdenie si práce a zamestnanie sa. V tomto kraji je veľký problém s nezamestnanosťou, čo môže skomplikovať mladým ľuďom z detského domova začleniť sa do spoločnosti a zvládnuť sa o seba postarať. Treba však brať do úvahy aj psychické a fyzické zdravie dieťaťa a jeho vývoj. Mnohé z detí chodia do špeciálnej školy a trpia psychickými poruchami alebo sú problémové.

V nasledujúcich podkapitolách budú rozpracované návrhy na možné spôsoby samofinancovania a zlepšenie kvality sociálnych služieb, ktoré môžu viesť k zlepšeniu prípravy mladých dospelých sa samostatný život.

8.4.1 Dotácie Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny poskytuje rôzne typy dotácií, pre detské domovy je relevantná Dotácia na podporu rozvoja sociálnych služieb a vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Žiadosť si môže podať obec, VÚC, neverejný poskytovateľ sociálnej služby alebo osoba akreditovaná alebo taká, čo akreditáciu nepotrebuje a ktorá realizuje opatrenia sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately.

Obec, združenie obcí alebo VÚC môže podať žiadosť o dotáciu čo sa týka materiálo-technického vybavenia, na vybavenie bezbariérového prostredia (štátny detský domov má špecializovanú skupinu pre ťažko zdravotne postihnuté deti), na rekonštrukciu a stavebné úpravy ale aj na kúpu osobného motorového alebo špecializovaného osobného vozidla. Neverejný poskytovateľ a osoba vykonávajúca opatrenia sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately má možnosť žiadať dotáciu, ktorá okrem na predchádzajúce účely môže slúžiť aj na plat alebo mzdu zamestnanca, alebo príspevky starobného dôchodkového poistenia, a na rekreačnú činnosť pre dieťa umiestnené v domove.¹⁸

8.4.2 Aktuálne eurofondy, granty a dotácie¹⁹

a) Dotácia v oblasti prevencie kriminality

Vyhlasovateľom je Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. Cieľom je vplývať na podmienky a príčiny vzniku kriminálne a protispoločenskej činnosti, a hlavným účelom je predchádzať jej, potláčať ju a zamedzovať jej.

Hlavnými prioritami je znížiť kriminalitu a inú protispoločenskú činnosť, zároveň zvýšiť bezpečnosť miest a obcí, v rizikových skupinách pôsobiť preventívne a pomôcť obetiam násilia.

¹⁸ <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/poskytovanie-dotacii/> [cit. 2017-01-16]

¹⁹ Jednotlivé fondy a granty boli prevzaté zo stránky: <http://www.vssr.sk/Default.aspx> [cit. 2017-01-16]

Tento projekt je vhodný pre detské domovy hneď z troch dôvodov. Prvý je, že mnohé deti sú obeťami násilia, často krát zo strany rodičov a práve preto sa dostali do detských domovov. Tento projekt im môže pomôcť sa s tým vyrovnat' a pohnúť sa v živote ďalej. Druhým je preventívna činnosť, mnohé deti sú problémové a prípady, že ich do domova musela doniesť polícia sú síce zriedkavé ale nie výnimočné. Tento projekt môže pomôcť zmeniť ich pohľad na trestnú činnosť a uviesť si jej dôsledky. Tretím dôvodom je predchádzanie kriminálne činnosti, čo je veľmi dôležitý bod medzi deťmi, z ktorých väčšina pochádza zo sociálne vylúčených skupín. Je pravdepodobnejšie, že si deti odnesú niečo z prednášok s policajtmí alebo inými autoritami akoby tieto informácie získali len od vychovávateľov, ktorí nie vždy musia byť rešpektovaní.

Dotácia na projekty dosahuje maximálne výšku 66000 eur. Je možné ju poskytnúť do výšky 80% výdavkov navrhovaného projektu, pričom 20% musí byť hrađených inak ako zo štátneho rozpočtu. Projekt musí byť vhodný, účelový a komplexný. Musí mať jasne definované cieľové skupiny aj dopad na verejnosť. Dôležitú úlohu v rozhodovaní hrá aj rizikovosť okolia. Navrhovaný rozpočet musí byť reálny a primeraný. Tiež v ňom musí byť navrhnutý aj spôsob spolufinancovania, napr. samosprávou alebo súkromným sektorom.

b) Grant „Vzdelaním k integrácii“

Ide o grantový program Nadácie Volkswagen Slovakia na podporu vzdelávania pre mentálne a fyzicky postihnuté deti, mládež do 26 rokov z domovov sociálnych služieb ale aj pre občianske združenia, ktoré sa venujú znevýhodneným deťom a mládeži do 26 rokov.

Cieľom je podpora výchovno-vzdelávacích procesov a integrovanie telesne a mentálne postihnutých detí, podpora rozvoja ich individuálnych schopností a sociálnych zručností. Podpora inovatívnych foriem vzdelávania a podpora integrácie postihnutých detí a ich pripravenosť pre pracovný trh a reálny život.

Tento projekt je v roku 2017 zameraný na integráciu a vzdelávanie práve detí s telesným a mentálnym postihnutím, a na aktivity venujúce sa znevýhodneným deťom. Služi na vytvorenie a vybavenie priestorov pre vzdelávanie týchto detí alebo zavedenie vzdelávacích aktivít. Výška poskytnutej dotácie je 2000 eur.

c) Grant „Vzdelanie = budúcnosť“

Tento grantový projekt bol spustený už v roku 2011 taktiež spoločnosťou Nadácia Volkswagen, ktorá sa dlhodobo angažuje v pomoci pre deti z detských domovov. Tento grant je vymedzený na podporu vzdelávania detí v detských domovoch ale v profesionálnych rodinných za účelom zvýšenia ich šancí v modernej spoločnosti a reálnom živote.

Cieľom je podpora interaktívnych a inovatívnych foriem vzdelávania detí z detských domovov so zameraním na dopravnú výchovu, techniku a nemecký jazyk. Podporuje tiež projekty, ktoré sa zameriavajú na rozvoj individuality detí a ich seberealizáciu v reálnom živote. Zároveň podporuje aj dlhodobé projekty ktoré zlepšujú prístup k moderným poznatkom a metódam.

Tento projekt má najbližšie k riešeniu problému detských domovov s prípravou na osamostatnenie sa. Môže pomôcť mladým ľuďom pripraviť sa na samostatný život mimo detský domovov, ako aj na ich pôsobenie na pracovnom trhu. Vďaka tejto dotácii môže detský domov pomocou projektu dosiahnuť, aby títo mladí ľudia dostali základné vedomosti nielen čo sa financií týka a dosiahli základné finančné povedomie, ale aj ich pripraviť nato, ako sa presadiť na pracovnom trhu, počínajúc napísaním vhodného životopisu, radami ako zvládnuť pohovor a dosiahnuť úspechy v práci. Najideálnejšie školeniami s úspešnými finančnými poradcami a personalistami.

Maximálna výška dotácie je 2000 eur za projekt

d) Podpora vzdelania, ochrana zdravia a charita

Filantropické a spoločensky prospešné aktivity zastrešuje aj Nadácia ESET. Na tieto aktivity používa financie, ktoré získala z asignácie dane z príjmov spoločnosti alebo z dane zamestnancov, alebo darov, ktoré boli poukázané priamo na účet nadácie. Táto podpora nie je ďalej nijako špecifikovaná, predpokladám preto, že návrh projektu je skoro úplne na žiadateľovi, musí však spadať je jednej z troch kategórií, ktoré tvoria vzdelávanie, zdravotníctvo a charita a budovanie lepšej spoločnosti. Nadácia tiež neuvádza výšku dotácie alebo jej limit.

e) Program OPORA 2017

Ďalšou veľkou spoločnosťou, ktorá financuje dobročinné projekty je SPP²⁰. Tento program sa zameriava na podporu vytvárania a realizácie individuálnych plánov pre rozvoj osôb umiestnených v zariadeniach sociálnej starostlivosti. Cieľom tohto programu je zvýšiť kvalitu rozvoja týchto osôb a aktivizovať ich potenciál. Prioritou je skvalitnenie sociálnych služieb, snaha aby vychádzali z individuálnych potrieb ich poberateľov a pomáhali im osamostatniť sa a zúčastňovať sa spoločenského života. Za jeden zo spôsobov ako je možno toto doceliť je považovaný Individuálny plán rozvoja.

Program OPORA je určený pre poskytovateľov sociálnych služieb, ktorí chcú plánovať svoje služby na základe cieľov, potrieb a schopností svojich klientov. Zámerom je podpora tvorby a realizácie individuálnych plánov rozvoja osobnosti a zvýšenie kvality života ľudí so špeciálnymi potrebami.

Celková suma, ktorá je určená na prerozdelenie je 45000 eur. Maximálna suma určená na jeden projekt je 1500. Jeden žiadateľ môže požiadať maximálne o podporu na dva projekty.

Táto podpora je vhodná pre konkrétne deti, ktoré si vyžadujú špeciálnu starostlivosť, detský domov by mohol vybrať konkrétnych kandidátov, ktorí si túto špecializáciu vyžadujú, či už ide o problémové deti, ktoré vyžadujú zvýšenú starostlivosť alebo deti so zdravotným alebo mentálnym postihnutím, alebo deti s veľkým potenciálom.

²⁰ Slovenský plynárenský priemysel

f) Podpora vytvárania pracovných miest pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie

Tento projekt, aj keď je vyhlásený Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, je určený pre zamestnávateľov. Vytvára ale príležitosti pre znevýhodnených uchádzačov, čo zahŕňa aj mladých dospelých alebo osoby so zdravotným postihnutím z detských domovov.

Ide o dva podobné projekty, prvý je určený pre sociálny podnik pracovnej integrácie, je vymedzený aj územím, do ktorého oba detské domovy spadajú. Zamestnávateľovi bude hradená časť CCP²¹ zamestnanca, ktoré platí zamestnávateľ, maximálne na 24 mesiacov, na jedno pracovné miesto. Po uplynutí doby však zamestnávateľ nie je povinný udržať pracovné miesto.

Druhý projekt nie je špecifikovaný ani typov zamestnávateľa ani územím. Finančný príspevok je 20 mesiacov. Zamestnávateľ je povinný aj po skončení doby s finančným príspevkom udržať pracovné miesto aspoň po dobu 5 mesiacov aj bez nároku na príspevok.

8.4.3 Fundraising

Fundraising, čiže systematické získavanie peňazí na nejakú dobročinnú činnosť by mal byť súčasťou každej neziskovej organizácie. Táto metóda patrí k jednej z novších metód zaobstarávania financií pre neziskové organizácie a je znakom pokrokovej organizácie. Takéto získavanie financií sa väčšinou využíva pre súkromné neziskové organizácie ale za účelom odľahčenia štátneho rozpočtu, by to mohol byť spôsob akým by si zaobstarávali financie nielen neštátne ale aj štátne organizácie. Metódy fundraisingu sú naozaj rôzne a pre zníženie počiatočných nákladov by sa detské domovy mohli spojiť, a navrhnúť na základe ich finančných analýz a analýz potenciálnych darcov najvhodnejší spôsob, akým by získavali finančné prostriedky.

Čo sa týka darcov, môže ísť o darcov, ktorí pravidelne poskytujú menšie sumy alebo takých, ktorý síce dar poskytnú iba raz ale ide o vyššiu sumu peňazí. Samozrejme nemusí ísť len o finančné čiastky ale materiálne veci, ako je napríklad oblečenie. Využívanie fundraisingu by nevyhnutne neznamenalo zamestnanie nového zamestnanca, mohlo by ísť o osobu, ktorá už v detskom domove pracuje.

Jedným zo spôsobov by mohlo byť predávanie výrobkov vyrobených deťmi. Ďalším zo spôsobov je usporiadanie benefičných akcií, napríklad usporiadanie plesu alebo vianočného predstavenia detí z detských domovov. Tou najzákladnejšou metódou fundraisingu je listová metóda, respektíve v dnešnej dobe emailová, ktorá priamo oslovuje konkrétne fyzické a právnické osoby.

Obe organizácie si môžu vybrať zo širokého spektra možností ako použiť fundraising vo svoj prospech a rozvoj, navýšiť svoje príjmy a vytvoriť skupinu dlhodobých darcov.

²¹ Celková cena práce

9 Diskusia

Napriek svojej kritike je sociálny štát neodmysliteľnou súčasťou dnešnej demokracie. Ten slovenský prešiel od vzniku republiky mnohými zmenami, ktoré nie sú ani zďaleka na konci. To, ako sa bude ďalej vyvíjať závisí hlavne na vláde, ktorá je síce volená občanmi, no nie vždy to vyzerá, že koná v ich záujmoch. Teraz je to na Slovensku rok po parlamentných voľbách a vo vláde zasadá aj strana, ktorá spochybňuje sociálny štát a je záväzok pomáhať všetkým ľuďom v núdzi rovnako. Táto pomoc by mala byť vraj selektovaná pre tých, ktorí si to zaslúžia a takýmto spôsobom by sa zároveň aj šetrili peniaze štátu. Týmto sa práve posilňuje potreba chrániť sociálny štát a občanov, ktorí sú na ňom závislí.

Je však možné znížiť zaťaženie rozpočtu, čo sa sociálnej sféry týka, na jednej strane by si to ale vyžadovalo reformu celého sociálneho systému, za účelom eliminovať financovanie ľudí, ktorí tento systém zneužívajú a zefektívniť hospodárenia s rozpočtom. Táto zmena by ale musela byť úzko prepojená s politikou zamestnanosti, ktorá je jedným z dôvodov potreby sociálneho štátu a jeho starostlivosti o znevýhodnených občanov. Problém je, že medzi krajinami sú na Slovensku priepastné rozdiely čo sa zamestnanosti a aj výšky plátov týka. Možná je ale aj zmena priamo v organizáciách, ktoré sú priamo alebo nepriamo financované štátom, a to taká, že na časť svojich výdavkov, minimálne však na zlepšenie kvality poskytovaných služieb by si organizácie zaobstarávali peniaze samy.

V oboch detských domovoch boli analyzované ich financie, so zameraním na príjmy a výdaje a zatiaľ čo v súkromnom sa skoro stále príjmy rovnajú výdajom, tie v štátnom ich niekoľkonásobne presahujú. Z ekonomického hľadiska by to bol problém, keby išlo o ziskové organizácie. Zisková organizácia by už pravdepodobne skrachovala, zatiaľ čo pri týchto organizáciách štát výdaje prepláca a oni sa nemusia obávať o svoju existenciu. Štát prepláca všetky výdaje detských domovov, dokonca aj pri súkromnom detskom domove. Štátny detský domov čiastočne využíva granty, no ide o pomerne malé sumy, zatiaľ čo súkromný detský domov vôbec. A pritom existujú spôsoby ako si zaobstarať na určité činnosti financie svojpomocne. Štátny detský domov však tieto financie môže získať iba na skvalitnenie svojich služieb, oni žiadne „vlastné“ peniaze držať nemôžu. Všetky peniaze, ktorými disponujú sú vlastne štátne.

Prostredníctvom veľkých firiem, ktoré organizujú rôzne projekty však môžu zlepšiť svoje služby, rozvíjať a vzdelávať mladých ľudí a ešte nato dostanú aj finančnú podporu. Rovnakým spôsobom môžu využiť vo svoj prospech aj fundraising alebo verejné zbierky, a to nemusí ísť len o peniaze.

Súkromný detský domov pravidelne organizuje pomerne veľké a finančne náročné projekty pre ostatné svoje zriadenia, preto ho môžeme považovať za pomerne skúsený, čo sa vypracovávaní projektov týka. Je preto pravdepodobnejšie, že nejaký projekt im bude schválený aj pre detský domovov. Mohli by využiť toto netradičné zoskupenie viacerých dobročinných organizácií vo svoj prospech a navrhnúť projekt, ktorý by bol prospešný pre všetky svoje zriadenia.

Navrhnuté boli aktuálne fondy a granty ktoré detské domovy môžu v roku 2017 požiadať. Pravidelným poskytovateľom je aj Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny ale aj iné ministerstvá a Európska únia, ktorej príspevky tvoria drvivú časť príjmov rozpočtu MPSVaR a ktorá prostredníctvom grantov a fondov dotuje nielen sociálnu sféru na Slovensku. Nie sú však jedinými zadávateľmi projektov. Zapájajú sa aj rôzne veľké aj menšie korporácie a spoločnosti, ktoré vyčleňujú financie, či už zo svojich vlastných peňazí, alebo organizujú zbierky, alebo pomocou asignácie percent z daní. Niektoré spoločnosti ako napríklad Volkswagen poskytujú granty pre sociálnu sféru už niekoľko rokov.

Práve vďaka týmto projektom by detské domovy mohli vyriešiť ich druhý najväčší problém a tým je príprava detí na odchod z detského domova a osamostatnenie sa. Štátny detský domov zabezpečuje čiastočnú prípravu, prostredníctvom samostatného bývania a skúšania si samostatného hospodárenia s pridelenými financiami. Tiež organizuje besedy a prednášky. Súkromný detský domov tento problém nijako nerieši. To či sa mladí ľudia z detských domovov o seba po odchode z domova postarajú alebo sa stanú znova závislými na štáte závisí práve na tejto príprave. Preto bol navrhnutý spôsob ako využiť práve jednotlivé projekty k zlepšeniu prípravy mladých ľudí na samostatný život, ktorého súčasťou nie je len schopnosť hospodáriť s financiami, ktoré dostanú pri odchode na nový štart ale aj pomoc pri nájdení zamestnania a udržania si ho. Je dôležité aby sa mladí ľudia dokázali uplatniť na pracovnom trhu a dokázali sa postarať sa sami o seba. Jeden z projektov Ministerstva práce pre zamestnávateľov poskytuje finančné príspevky za zamestnanie znevýhodnených občanov. Detský domov by mohol tento projekt a spoluprácu na ňom navrhnuť firmám v okolí a zabezpečiť tak pracovné miesta, pre mladých dospelých, ktorí sa pripravujú na odchod z detského domova.

10 Záver

Cieľom bakalárskej práce bolo porovnať fungovanie štátneho a súkromného detského domova z právneho a ekonomického hľadiska. Finančná analýza konkrétnych detských domovov prebehla na základe dát z finančných výkazov a výročných správ poskytnutých detskými domovmi. Odporúčenia boli formulované na základe aktuálne politickej situácii na Slovensku a s ohľadom na možnosti detských domovov.

Pred začiatkom analýzy bol uskutočnený literárny prieskum, ktorý sa venuje sociálnej oblasti a politike. Ten ukazuje počiatky sociálnej politiky v snahe dodržiavať základné ľudské práva a v solidarite. Ako následok tejto snahy definuje vznik sociálneho štátu a formy ochrany, ktorú poskytuje. Samostatnou časťou je sociálny štát a jeho fungovanie na Slovensku.

Jednotlivé detské domovy sú najskôr charakterizované. Odlišujú sa nielen spôsobom zriadenia ale aj veľkosťou a fungovaním. Analýza prebehla jednotlivo pre štátny detský domov a súkromný. Keďže nejde o ziskové organizácie a ani výrobné, boli použité vertikálna a horizontálna analýza, ktoré rozoberajú príjmy a výdaje a ich porovnanie v čase. Napriek tomu, že je v literárnej časti zdôraznená viaczdrojovosť čo sa financovania sociálnych služieb týka pri skúmaných detských domovoch nič také nevidíme. Oba využívajú iba jeden zdroj a tým je štátny rozpočet.

Pre súkromný detský domov bola vypracovaná SWOT analýza, ktorá ukazuje silné a slabé stránky, ktoré môžu byť využité k zabezpečeniu financií pre svoju existenciu aj z iných zdrojov ako len z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny.

Z analýzy vyplynulo, že prakticky oba detské domovy sú závislé na financovaní zo štátneho rozpočtu a nevyvíjajú takmer žiadnu činnosť za účelom aspoň čiastočného samofinancovania. Štátnemu detskému domovu boli udelené v posledných rokoch nejaké granty, no za posledných päť rokov to boli pomerne nízke čiastky. Preto boli navrhnuté odporúčenia, akými si detské domovy môžu získať časť financií a zapracovať na zlepšení kvality poskytovaných sociálnych služieb, bez dodatočného navyšovania rozpočtu.

Návrhy odkazujú na využívanie dotácií, fondov a grantov, ktoré poskytujú či už ministerstvá, Európska únia alebo rôzne spoločnosti. Úlohou detského domova je vypracovať projekt, ktorý je väčšinou tematicky obmedzený a slúži na vzdelávanie, alebo určitým spôsobom zlepšenie poskytovaných služieb. Ďalšou možnosťou, ktorú využívajú mnohé moderné neziskové organizácie k získaniu peňazí je fundraising.

Celkovým cieľom doporučení je odľahčiť štátny rozpočet, ktorého výsledkom je každý rok čoraz väčšie manko. Časť výdajov by sa teda preniesla na organizácie, ktoré sú financované výlučne zo štátneho rozpočtu, aj napriek tomu, že nie sú zriadené štátom. Určite to nie je možné použiť ako zastúpenie financovania štátnym rozpočtom, ale na Slovensku je takmer sto detských domovov a ak by boli schopné časť peňazí si zaobstarať samostatne, určite by to pomohlo ekonomickej situácii. Takéto zmýšľanie by bolo možné aplikovať aj na iné organizácie financované štá-

tom, nielen detské domovy. Na druhej strane je otázna ochota týchto organizácií zaobstarávať si financie, keď ich môžu dostať od štátu.

11 Literatúra

- ANHEIER, Helmut K. *Nonprofit organizations: theory, management, policy*. 2nd ed. London: Routledge, 2014. ISBN 978-0-415-55047-5.
- BARR, N. A. *Economics of the welfare state*. 5th ed. Oxford: Oxford University Press, c2012. ISBN 978-0-19-929781-8
- BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVAČEK. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student. ISBN 978-80-7502-128-1.
- BEBLAVÝ, B. *Sociálna politika* [online]. 2012 [cit. 2017-01-16]. Dostupné z http://www.socialnapolitika.eu/files/8613/5393/1103/mbeblavy_socialna_politika.pdf
- BLAHA, Ľuboš. *Sociálny štát v kocke* [online]. 2008 [cit. 2017-01-16]. Dostupné z <http://www.akademickyrepozitar.sk/Lubos-Blaha/socialny-stat>
- Zapojovanie verejnosti, nástroj pre správu vecí verejných: komunitné plánovanie sociálnych služieb v Česku, Slovensku, Maďarsku a Poľsku*. Přerov: Centrum pro komunitní práci, CpkP střední Morava, 2008. ISBN 978-80-86902-55-5.
- DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-103-3.
- Finančná správa Slovenská republika. [online] 2016. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: https://www.financnasprava.sk/sk/infoservis/statistiky/plnenie-statneho-rozpocetu/_rok-2016
- GOODHART, Michael E. *Human rights: politics and practice*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, c2013. ISBN 978-0-19-960828-7.
- HAVLÍČEK, Aleš. *Lidská a přirozená práva v dějinách*. Ústí n. [nad] Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí n. Labem, 2014. Acta Universitatis Purkynianae, Facultatis Philosophicae. Studia politologica. ISBN 978-80-7414-620-6.
- KAHOŮN, Vilém. *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Triton, 2013. ISBN 978-80-7387-733-0.
- KELLER, Jan. *Soumrak sociálního státu*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie. ISBN 978-80-7419-017-9. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:f231b760-0047-11e4-89c6-005056827e51>
- MATLÁK, Ján. *Právo sociálneho zabezpečenia*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-212-7. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:5f10c8a0-18b9-11e5-90d2-005056827e51>
- MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny. *Rodina a sociálna pomoc*. [online]. [cit. 2017-01-16]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc>
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny. *Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela*. [online]. [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/socialnopravna-ochrana-deti-socialna-kuratela/>
- MINISTERSTV PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY, SR. *Poskytovanie dotácií*. [online]. [cit. 2017-01-16]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/poskytovanie-dotacii/>
- OECD.stat. *Social expenditure – Aggregated data*. [online]. 2016. cit. [2017-02-11]. Dostupné z: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SOCX_AGG
- OLÁH, M., IGLIAROVÁ, B., : *Sociálne služby v legislatíve a v praxi*. 2015. IRIS, Brno. 2013. ISBN: 9788089726349.
- POTUČEK, Martin a Iveta RADIČOVÁ. *Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989*. Karolinum, 1999. ISBN 8071846228.
- STEJSKAL, Jan, Helena KUVÍKOVÁ a Kateřina MAŤÁTKOVÁ. *Neziskové organizace - vybrané problémy ekonomiky: se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-973-9.
- STEJSKAL, Jan. *Ekonomika neziskové organizace*. 2. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2014. ISBN 978-80-7501-063-6.
- Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Potvrdenie o miere inflácie v SR*. [online]. 2016. [cit. 2017-01-16]. Dostupné z: www.statistics.sk
- ÖLLÖS, László a David HAMPL. *Deset let v Evropské unii: stav, zkušenosti a perspektivy*. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, 2014. Monografie. ISBN 978-80-86879-43-7.
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. *Priemerný bežný výdavok na nasledujúci rok*. [online]. 2016. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/detske-domovy-a-ine-zariadenia/priemerny-bezny-vydavok-na-nasledujuci-rok.html?page_id=149325
- Verejná správa SR. *Eurofondy*. [online] 2017. [cit. 2017-01-16]. Dostupné z: http://www.vssr.sk/vyhľadavanie/stav_dokumentu-aktualny/aktualne-vyzvy_
- Vyhláška Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 643/2008 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení...
- Vyhláška Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny č. 61/2012
- Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 466/2008 ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 305/2005 Z. z.
o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele

12 Zoznam obrázkov

Obr. 1	Graf koeficientu rastu výdajov DD X	32
Obr. 2	Graf koeficientu rastu výdajov DD Y	35

13 Zoznam tabuliek

Tab. 1	Príjmy a výdaje detského domova X	31
Tab. 2	Navýšenie rozpočtu	33
Tab. 3	Výdaje DD X	34
Tab. 4	Príjmy a výdaje detského domova Y	35
Tab. 5	Výdaje DD Y	36
Tab. 6	SWOT matica DD Y	37

Přílohy

